

- Liebigs inzichten in volksterkte
- Lerarencursus in Middelbeers
- Bijenhuis versie 3.0?
- Met bloemen de boer op
- Nederland, Europa en de neo's
- Interview met Jeroen Vorstman

Bijenhouders

7e jaargang | 2
maart 2013

2 Nederlandse BijenhoudersVereniging

NBV

Nederlandse
BijenhoudersVereniging

Inhoud

4 Meten is weten

Het Deutsche Bienen-Journal sprak met dr. Gerhard Liebig over 20 jaar eigenzinnig onderzoek

8 Nederlanders graag gezien op Apisticus-Tage

Bart de Coo was onder de indruk, 2-3 februari j.l. in Munster

16 Van suikerschuur naar imkercentrum

Waarom het Bijenhuis na 40 jaar toe is aan een grondige herinrichting

24 Nederland – Europa – neonicotines

Tijdbalk van ontwikkelingen rond toelaten en verbieden

26 Imkeren in de Gronings-Drentse Veenkoloniën

Henk van der Scheer reist door de groene omgeving

en verder

Praktisch

- 7 Imkerervaringen: Frisse start in (alweer) een nieuwe stal
- 10 Ervaringen van vader en dochter met samenwerken

Vereniging

- 12 Mail van de voorzitter: Bloeiend Nederland | Agenda ALV 2013
- 13 Notulen ALV 2012
- 14 NBV en neonicotinoïden
- 15 Nieuwe opleiding voor leraren bijenteelt-A
- 18 Boeren en bijenhouders slaan handen ineen
- 19 Landelijke Open Imkerijdag
- 20 Cursussen | Vraag & aanbod | Agenda | Bijenmarkt | Familieberichten | Maandblad inbinden

Gelezen en gezien

- 23 'Jaar van de bij' zette alom bijen op de kaart
Heiligdom voor bijen en bijenhouders

Uit de imkergemeenschap

- 28 Imkeren met acht zintuigen
- 29 Ze komen weer: Schiercarnica's dit jaar 35 euro!
11 mei Selectiedag International Meeting of Young Beekeepers 2013
- 30 Buckfast bevruchtigingsstation Ameland
- 31 Gemak dient ook de imker | Teeltgroep Marken
- 32 Interview met Bijenhuis-manager Jeroen Vorstman

Mailbox

- 35 Ja, altijd varroa bestrijden | Zonder broedzorg langer heimwee | Vertaler gezocht | Goed Geschoten (voorheen Foto van de Maand) | Verlaten

Colofon

Bijenhouden, vakblad voor bijenhouders

Jaargang 7, nummer 2, maart 2013
ISSN 0926-3357.

Uitgegeven door de NBV. Verschijnt 8 keer per jaar, omstreeks 1/2, 15/3, 1/5, 15/6, 1/8, 15/9, 1/11, 15/12. Oplage 6.800 ex.

Redactie

Tineke Brascamp-van der Lee, hoofdredacteur.
Bart de Coo, Kees van Heemert,
Henk van der Scheer, Rob Veeneklaas

Vaste medewerkers

Leo van der Heijden, Nienke de Jong (register),
Ingrid en Iebe Monderman, Rob van Veldhuijzen

Redactie & administratie

Marga Canters (secr.),
Grintweg 273, 6704 AP Wageningen
t 0317 42 24 22 f 0317 42 41 80
e redactie@bijenhouders.nl

Niet-commerciële advertenties

in 'Vraag en aanbod' € 10 per 20 woorden, elk extra woord € 0,25. Uitsluitend voor particulieren met incidentele aanbiedingen.
U ontvangt voor de kosten een factuur.
Tarieven voor handelsadvertenties op aanvraag.

Alle in Bijenhouden gepubliceerde meningen en inzichten zijn voor rekening van de auteurs.
De redactie beslist over plaatsing van kopij en behoudt zich het recht voor bijdragen zo nodig in te korten, te redigeren of een eigen reactie te plaatsen. De recentste versie van het Groene Boekje wordt aangehouden.
Inhoud van advertenties valt buiten verantwoordelijkheid van de redactie. Over plaatsing van handelsadvertenties beslist de NBV.
Overname artikelen en illustraties na voorafgaande toestemming van de redactie en met bronvermelding.

Digitale foto's (resolutie 300 dpi bij 10 x 15 cm) per e-mail of upload.

Kopij uiterlijk 8 weken vóór de datum van verschijnen aan te leveren bij Marga Canters. Beknopte aankondigingen en berichten uit de vereniging uiterlijk 6 weken tevoren. Voor opgave van advertenties geldt vier weken. Tekst per e-mail.

Vormgeving en opmaak

GAW ontwerp en communicatie, Wageningen

Druk

BDU Grafisch bedrijf BV, Barneveld

Omslagillustratie: Honingbij verzamelt stuifmeel op bandwilg. Foto: Ina van der Vlist

De zon in, of lezen?

Een zonnige dag in maart, alle kasten in de tuin in leven, er komt stuifmeel binnen. Kan het mooier? Meer verlangt een bijenhouder niet, z'n belangstelling geldt nu alleen nog maar dit boeiende, weer nieuwe gevlieg.

Maar ja, Bijenhouden vullen met verrukking over de honingbij op een dag als deze zou ook vervelen. We hopen dat de gevarieerde inhoud van dit tweede nummer van 2013 u op een ander moment toch zal interesseren. Alles overziend vallen bij dit nummer een paar zaken op. We hebben iets met de Duitse imkers, niet alleen de vrouwelijke, zie het februari-nummer. In het openingsartikel komt uitvoerig dr. Gerhard Liebig aan het woord, die ook tijdens de laatste studiedag in Merkelbeek dit najaar een zaal vol wist te boeien, zeker tijdens het deel voor de pauze. Meer van zijn ideeën komen later in dit jaar nog langs. Bart de Coo was voor het eerst op de Apisticus-Tage in Münster, voor de meeste Nederlanders makkelijk met de auto te bereiken (als ze tenminste winterbanden hebben). Deze grote jaarlijkse imkermanifestatie wordt ieder jaar begin februari op touw gezet met een indrukwekkende Duitse Gründlichkeit. Maar dat kan ook doordat imkerorganisaties op zowel plaatselijk als Bundeslandniveau en ook de Landwirtschaftskammer van Nordrhein-Westfalen er veel mankracht, energie en bijenkennis in steken, om van de financiële kant te zwijgen. In een groot imkerland als Duitsland blijkt er steeds weer een indrukwekkend aanbod aan interessante sprekers en opvallende initiatieven. Barts verhaal is in feite een uitnodiging om er ook eens te gaan kijken.

Verder valt van dit nummer u misschien de omvang op: 36 pagina's. De NBV, met haar aanstaande ALV en een aantal opvallende plannen en initiatieven, vult een groot deel in het hart van het blad. Praat mee op de ALV van 27 april over bijvoorbeeld het renovatieplan voor het Bijenhuis! Over het Bijenhuis gesproken, elders in het blad staat een interview met de manager daar, die hard werkt voor winkel en vereniging.

Natuurlijk gaat het in dit nummer ook vaak over het houden van bijen zelf, op allerlei manier benaderd. Nieuwsbrief Imkernieuws reikt u de handelingen van het seizoen aan, wij komen ditmaal met persoonlijke ervaringen en bedenksels waaraan mede-imkers iets kunnen hebben.

Er kwamen weer brieven, we maakten weer snippers uit de media en de literatuur. Graag ook uw aandacht voor een stukje service: een opsomming van recente momenten waarop onze nationale en Europese overheden iets beslisten over het al of niet gebruik van neonicotinoïdes.

Als redactie wensen we u een zonnig voorjaar met oranjezonnetje, met goede dracht en goed vliegweer. Dat lezen komt eventueel later wel.

Tineke Brascamp

foto's Gerhard Liebig

Dr. Gerhard Liebig

Meten is weten

20 jaar lang studie aan de volksterkte

Een belangrijk bijenblad bij onze oosterburen, Deutsches Bienen-Journal, bestaat dit jaar 20 jaar. Voor de DBJ-redactie aanleiding voor het opnemen van een artikel van hun vaste auteur dr. Gerhard Liebig, ook voor veel Nederlandse imkers een goede bekende. Liebig schrijft over de inzichten die hij in die 20 jaar als bijenonderzoeker heeft opgedaan en ook over de consequenties daarvan voor de imkerpraktijk. Hij doet een paar opmerkelijke uitspraken!

Twintig jaar geleden beschreef ik de 'biologische basis van de volksontwikkeling' in een serie van elf artikelen in het Deutsches Bienen-Journal. De inzichten die daarin werden weergegeven waren gestoeld op de toen betrekkelijk nieuwe 'Liebefelder methode' om de volkssterkte te bepalen. Met deze methode werden aantallen bijen, hoeveelheid broed en opgeslagen voorraden raam voor raam nauwkeurig vastgesteld.

.....
"Mijn meest fundamentele inzicht is: Vandaag de dag is imkeren, ondanks varroa, eenvoudiger dan zoals onze voorgangers het deden zonder die varroamijt. Ik heb de boeken van von Berlepsch en Zander bestudeerd. Lieve help, wat hebben die het zichzelf destijds moeilijk gemaakt."
.....

Volksterkte en mijtval

De schattingen gaven zulke goede resultaten dat ik ermee door ben gegaan: in het begin, vanaf 1989, met meer dan 100 volken; later, in de laatste tien jaar

van het project, met meer dan 200 volken, die op zo'n 20 bijenstanden in Baden-Württemberg stonden. Om de ontwikkeling van een volk goed te kunnen weergeven, moet men van maart tot oktober elke 21 dagen de schattingen uitvoeren. Stelt men dan ook nog het aantal mijten vast op de bijen, in het broed en op de onderlegger, dan kan men de varroatolerantie dan wel -resistentie beoordelen en methodieken ontwikkelen voor de bestrijding. Dit onderzoek stond in 1993 nog aan het begin. We hebben de oorzaak van de natuurlijke mijtval mede opgehelderd en we gaven de schadedrempel aan waarboven de varroapopulatie voor een volk gevaarlijk wordt. Het tellen van de natuurlijke mijtval is nu een belangrijk hulpmiddel voor de praktijk van het imkeren. De schadedrempels zijn overigens niet gedaald, zoals vaak te horen is, maar liggen, als men uitgaat van de natuurlijke mijtval, zoals voorheen op 100 mijten per dag in de zomer, 10 in de herfst en 1 in de winter. De veel grotere vatbaarheid in de herfst is de oorzaak van veel foute beoordelingen.

Helpt stimuleren?

Met behulp van schattingen van de omvang van een volk kan men ook beoordelen, welke invloed standplaats, weer, dracht en alle handelingen van de imker op de ontwikkeling van een volk hebben. Bijvoorbeeld het voeren: vanaf het begin onderzochten we hoe geschikt suikerwater, siroop en voerdeeg waren. We ontdekten geen verschil. Later kwam daar invertsiroop uit graanzetmeel bij; dat kwam eind negentiger jaren op de markt. We vergeleken die zeven jaar lang met suikerwater. Er waren geen verschillen. Een ander thema was het zogeheten drijfvoeren om in het voorjaar en in de nazomer volken er toe te brengen meer broed aan te zetten. Die aanvankelijk ook door mij veronderstelde werking bleek er niet te zijn. Daarna onderzochten we alle bekende recepten. De resultaten bleven hetzelfde: volken laten zich niet stimuleren! Noch door voeren, noch door bakken om te ruilen of ramen te verhangen. Toch is het drijfvoeren niet uit de hoofden van imkers verdwenen.

Inwinteren, broeden, uitwinteren

Het observeren van de volken voor, tijdens en na het voeren, bracht nog een ander inzicht. Ook grote productievolken beperken het broeden niet als ze in de nazomer grote porties voer krijgen en die in drie dagen tijd opnemen. Men denkt dat het voeren het broeden belemmert omdat in de nazomer het broednest kleiner wordt en het voer aanvankelijk dicht bij het broed wordt opgeslagen. Maar ruimtegebrek dreigt alleen bij jonge volken die op één bak overwinteren.

Over overwinteren valt veel te zeggen op basis van meer dan 20 jaar gegevens verzamelen. Bijenvolken doorstaan elke winter op elke standplaats als ze voldoende sterk en gezond zijn, met genoeg voer, jonge raten en ingewinterd met een jonge koningin. 'Gezond' wil zeggen dat minder dan 10% van de winterbijen met varroa besmet is. Bij volken die in oktober meer dan 5000 bijen hebben is het sterfterisico in dat geval 3%. Hebben ze 7500 bijen dan is dat nog maar 1%.

Winterbijen lopen pas in de herfst uit of worden zelfs dan pas opgekweekt. Dit stond in 1993 al in een artikel. Later kwamen we er ook nog achter dat, anders dan veel imkers zeggen, het verwerken en opslaan van de suiker die in augustus en september gegeven wordt, niet gaat ten koste van het aantal winterbijen. Het binnenhalen van een late dracht zoals van gele mosterd en klimop geeft geen hernieuwde broedaanzet noch gaan er extra bijen mee verloren.

Slijtage van de werkster

De arbeidsverdeling zoals die in veel boeken beschreven wordt en die inhoudt dat de werkster na drie weken in de buitendienst terecht komt en zich dan als haalbij afbeult, is onjuist. De levensduur van

“Zwermtre Buckfastlijnen met een sterke voorjaarsontwikkeling, dat is allemaal onzin. Broeder Adam beriep zich op leerboeken voor Carnica's waarin stond dat men in het voorjaar moest stimuleren. Hij trok daaruit de conclusie dat zijn Buckfast zich beter ontwikkelt omdat hij niet hoefde te stimuleren. Hij is echter niet op het idee gekomen zich af te vragen of de leerboeken het misschien bij het verkeerde eind hadden. In de boeken stond gewoon onzin. Alle volken ontwikkelen zich goed zonder stimuleren, ook Carnica's.”

werksters wordt op de eerste plaats bepaald door de broedzorg. De regel is: wie larven voert, leeft korter. De levensverwachting ligt van april tot augustus dicht bij twee dan bij drie weken. Winter- en zwermbijen leven langer. Winterbijen gaan pas in het voorjaar broed verzorgen en zwermbijen verzorgen weinig of geen broed meer en gaan op pad. Het benutten van een goede dracht kost geen bijen, zelfs niet als er op één dag meer dan 10 kg wordt binnengehaald. Het maakt daarbij niet uit of dat nu nectar is of honingdauw. Meer dan 99% van de bijen komt terug van een foerageervlucht, ook als ze vliegen op koolzaad of maïs gegroeid uit zaaigoed dat is gecoat [met een systemisch insectide].

En scheelt het of ...?

Wat volksontwikkeling en gedrag betreft, is er geen verschil tussen Buckfast en Carnica, waarvandaan ook. De honinggoogst is op de eerste plaats een kwestie van standplaats en net als het zwermgedrag, afhankelijk van de volkssterkte. Beide kenmerken laten zich makkelijker door de bedrijfsmethode dan door teelt beïnvloeden. Voor de ontwikkeling van het volk speelt het al helemaal geen rol of de volken in houten of kunststof kasten gehouden worden. Het maakt ook niet uit of de broedruimte bestaat uit

enkele grote of veel kleine ramen. Bij het behandelen van de volken heeft het gedeelde broednest grote voordelen boven het ongedeelde. Raampjes, roosters, kunstraat en bijenuitlaten gebruiken, evenals zwermverhindering door een consequent breken van doppen, betekent allemaal minder stress voor dier en dierenhouder.

“Ik heb heel wat mythes uit de wereld geholpen. Alles bij elkaar is het een heel boek: ‘Wat imkers geloven en wat de bijen doen’; het wordt in 2013 gedrukt. De titel zegt eigenlijk alles al.”

Zwakke volken onderscheiden zich van sterke door een efficiënter broedgedrag. Daarom komt het zelden voor dat het volk dat in maart het best is, ook de meeste honing verzamelt. Het vermeederen van volken gaat met een eenvoudige broedaflegger gemakkelijker dan met een kunstzwerm¹, zuiger of drijver². Elke koningin heeft kwaliteit, ook die uit een redcel of een ‘lichtgewicht’. Standbevruchting is net zo goed als bevruchting op een paringsstand en kunstmatige inseminatie is overbodig. Op een bijenstand van meer dan zes volken is het de moeite waard om te werken met een verzamelbroedaflegger en geïntegreerde koninginnenteelt. Je eigen beste volk voldoet in de regel heel goed als leverancier van teeltmateriaal. Dit zijn allemaal betrouwbare inzichten uit onze schattingen van de volksomvang!

Noten

1) Voor de Duitse imker is een kunstzwerm een hoeveelheid van de ramen geveegde bijen met een oude of jonge koningin in een lege kast.

2) Een zuiger is een kunstzwerm die gemaakt wordt door bijen door een rooster met behulp van vers geslingerde ramen naar boven te lokken. Bij een drijver worden ze met rook door een rooster naar boven gedreven.

De auteur, dr. Gerhard Liebig, nu ‘im Ruhestand’, heeft in zijn werk aan het Landesanstalt für Bienenkunde in Hohenheim bij ruim 3000 volken meer dan 400.000 schattingen van hun omvang verricht.

Artikel met toestemming van Deutsches Bienen-Journal overgenomen uit het januarinummer 2013. Vertaling Mari van Iersel.

De NBV is op zoek naar de juiste personen om de hoofdredacteur, die eind dit jaar afscheid neemt, na een inwerkperiode op te volgen.

Wie worden van Bijenhouden

de nieuwe hoofdredacteur m/v en de nieuwe eindredacteur m/v

• De nieuwe hoofdredacteur:

Profiel: De nieuwe man of vrouw weet veel van de praktische imkerij en leest het nodige op bijengebied, heeft bij voorkeur een ‘groene’ universitaire achtergrond, is thuis in de NBV en heeft ervaring met werken voor en/of maken van een tijdschrift.

Taken: Als coördinator van een vakblad dat aantrekkelijk is voor alle leden van de NBV is hij/zij voorzitter van de redactievergaderingen. De hoofdredacteur stimuleert en neemt initiatieven voor kopij voor de langere termijn, o.a. door het leggen van verkennende contacten en het (doen) bijhouden van literatuur uit binnen- en buitenland. Hij/zij werkt nauw samen met de redactiesecretaris, met de eindredacteur, die verantwoordelijk is voor kopijbehandeling en drukwerkbegeleiding, en met de groep redactieleden.

Hij/zij volgt de belangrijkste gebeurtenissen in imkerland, onderhoudt contact met het Hoofdbestuur van de NBV en vertegenwoordigt het blad in de Mediawerkgroep van de NBV.

• De nieuwe eindredacteur:

Profiel: De juiste vrouw of man heeft ruime ervaring op journalistiek of redactioneel terrein. Onmisbaar voor de functie: ervaring met het digitaal redigeren van gevarieerde kopij en met drukwerkbegeleiding inclusief verwerken van digitale illustraties. Kandidaten zijn thuis in de praktische imkerij en liefst bekend met de NBV als landelijke organisatie.

Taken: De eindredacteur draagt zorg voor het traject van geaccepteerde kopij tot digitaal model voor de drukker (een gespecialiseerd grafisch bureau doet de feitelijke vormgeving).

De eindredacteur werkt daarbij nauw samen met de redactiesecretaris van de NBV, met de hoofdredacteur en het grafisch bureau in Wageningen. Hij/zij maakt deel uit van de redactie.

Een redactiestatuut regelt de verhouding tussen redactie en NBV.

Hoofdredacteur en eindredacteur ontvangen, evenals andere redactieleden en vaste medewerkers van het blad, een vrijwilligersvergoeding.

Nadere inlichtingen bij de huidige hoofdredacteur, e tineke@bijenhouders.nl

Sollicitaties vóór 1 mei 2013 richten aan Rob Nijman, secretaris van de NBV, e rob@nijman.nu

Mijn imkerervaringen:

Frisse start in (alweer) een nieuwe stal

Rob Veeneklaas in actie. Foto Lisette van Ingen

Rob Veeneklaas

Alles was klaar voor de officiële opening: de stal op orde, kasten in gelid, het zand voor de kasten geharkt, pad geveegd, de vlag uit. De eerste gasten kwamen al aanlopen. Tuinbobo's voorop, in hun kielzog de wethouder van wonen en milieu. Een kordate vrouw, kennelijk gewend aan dit soort happenings. Daarachter de jongens van de pers en een bonte stoet van gewone tuinmannen en –vrouwen en kinderen. Als variatie op het obligate lintjesknippen hadden we wat spannenders bedacht. Met een rukje aan een rood lint verbonden met het sluitblokje in de vliegspleet zou de wethouder de opgesloten bijen de vrijheid geven.

De ceremonie kon beginnen. Alle camera's waren verwachtingvol gericht op de nog gesloten vliegopening. Eerst het welkomstwoord van het volkstuintersbestuur, dan de speech van de wethouder over het belang van milieu in de gemeente en toen het rukje. Het sluitblokje viel keurig op de grond, dat wel. Maar een waterval van bijen die naar buiten willen bleef helaas uit. Eén of twee werksters kwamen even kijken maar keerden zich snel weer om. Niks geen wolk ongeduldige bijen nieuwsgierig naar hun nieuwe omgeving. Te koud.

Helaas, sensationele actie mislukt, maar spoedig ging de meeste aandacht in de richting van het tafeltje met drankjes. Bij openingen moet geklonken worden.

De zomer hiervoor werden mijn imkermaatje en ik na een succesvolle demonstratie met een in der haast geleende observatiekast op de open dag van deze volkstuintvereniging gevraagd of we met wat volken wilden starten op hun tuincomplex. In de loop van de tijd zouden dan leden-tuinierders een imkerkursus kunnen volgen en het imkeren van ons kunnen overnemen. Het idee paste prima in onze filosofie: hoe meer mooie plekken voor bijen en hoe meer nieuwe imkers hoe beter.

Anderen leren imkeren draagt bij tot meer begrip en zorg voor de natuur. Dus met de commissie bijen/vlinders om de tafel; een bouwtekening van de ideale bijenstal ingeleverd en een winter gewacht. En, enigszins tot onze verrassing, werden we op een nog besneeuwde akker uitgenodigd de nieuwe stal te komen inspecteren. Alles prachtig mooi: tegels in honingraatmotief, romantisch pannendak en een uitvliegrichting op het zuidoosten. Wij tevreden, de commissie blij en de voorzitter van de volkstuintvereniging trots. Het geheel zou in maart officieel

geopend worden. Fantastisch toch dat anderen zo enthousiast worden over bijen dat ze met een beetje gemeentegeld en heel veel eigen inzet en arbeid een prachtige stal bouwen waarin wij mogen imkeren. En dit is niet de enige stal die zo tot stand is gekomen. Elk jaar – zo lijkt het – krijg ik een nieuwe stal in de schoot geworpen. En ik hoef hem niet eens zelf te bouwen! Of het komt door de zorg om het milieu óf het alarm over verdwijnende honingbijen, haast elk jaar is er wel een actieve volkstuintvereniging, een landgoedeigenaar of een gemeentelijke groenbeheerder die in hun zorg over de biodiversiteit niet alleen een insectenhotel ophangen of een stukje met drachtplanten inzaaien, maar echt overgaan tot het bouwen van een bijenstal en daarbij dan een imker zoeken om voor de levende have te zorgen. Het is met een beetje mazzel dat ik dit nu haast jaarlijks meemaak. Maar ik ben er van overtuigd dat je als imker dat geluk ook wel naar je toe kunt trekken. Je positief en actief opstellen bij verzoeken om iets over bijen te vertellen op scholen, buurt- en volkstuintverenigingen, wijkbijeenkomsten en natuurclubs helpt. Behalve deze officiële ceremonie zijn we met de afdeling flink wat avonden en zaterdagen te gast geweest op ledenvergaderingen, open dagen, braderieën en markten met een enthousiast verhaal over bijenhouden. We hebben een setje demonstratiemateriaal, inclusief observatiekast en spullen voor de verkoop, dat we desgewenst aanpassen aan het te verwachte publiek. Waarmee ik wil zeggen dat imkeren meer is dan voor je bijen zorgen en de drachtkwaliteit van je omgeving in de gaten houden. Het is ook de mensen en instanties om je heen te betrekken bij het bijenhouden, hen duidelijk maken dat een gezonde bijenstand ook voor hen van belang is, dat bijen een onderdeel zijn van het ecologisch erfgoed en dus gekoesterd moeten worden.

Reportage van de 22e 'Apisticus-Tage', 2-3 februari in Munster (D)

'We zien de Nederlanders heel graag komen!'

tekst en foto's Bart de Coo

Het is zondagochtend half tien. De lucht is enigszins betrokken, maar er hangt geen regen in de lucht. Ook in Duitsland is het alweer een week geleden dat het vroom. Een flinke rij bezoekers werkt zich geduldig langs lange tafels bij de ingang van de 'bakhal' van 'Die Speicherstadt' ('het pakhuizen-dorp') in Münster, een voormalig militair complex. Medewerkers werken lange lijsten met namen door en halen wisselgeld uit kleine kluisjes. De bakhal is een voormalige bakkerij waar enorme hoeveelheden brood voor Duitse en Engelse manschappen gebakken werden. Op sommige plaatsen in het gebouw heeft men wellicht om nostalgische en decoratieve redenen de verroeste ovendeuren laten zitten. De sfeer is misschien wat nerveus, maar ook verwachtingsvol. Buiten staat een jongen enthousiast met een bijenvriend

te telefoneren: 'Du sollst unbedingt hierher kommen!' Na eenentwintig afleveringen zijn de Apisticus-Tage kennelijk nog niet bij alle Westfaalse imkers een verplicht nummer.

Na de kassa kun je links- en rechtsaf; recht door gaat nauwelijks, want het is een lang, hoog en relatief smal gebouw, evenals de andere bijna identieke gebouwen die samen de Speicherstadt vormen en die in slagorde opgesteld staan met een breed, langwerpige plein in het midden. Aan de linkerkant de kantine, waar voor de lunch bijna ieder jaar weer erwten- of linzensoep geserveerd wordt. Dit jaar is het linzensoep met spek en bockworst. Straks tijdens de lunch zal in de kantine de jaarlijkse kookdemonstratie gegeven worden. Dit jaar maken de koks onder andere een bijgerecht van

uien en acacia-honing. Aan de rechterkant een grote hal met de stands van allerlei bijenbedrijven en instellingen, of van bedrijven die anderszins hopen onder het imkersvolkje nieuwe klanten te vinden. Wie wil weten wat het allerlaatste en allernieuwste is op bijengebied, kan hier terecht. Op de eerste verdieping worden de lezingen gehouden. In de gangen rondom die zalen zijn nog meer stands van commerciële en ideële organisaties.

Ook op wetenschappelijk gebied kunnen de bezoekers zich hier laten bijpraten. Om tien uur begint de eerste van drie lezingen. Die wordt gehouden door professor Surholt uit Münster. Hij is zo'n echte Duitse professor uit de stripverhalen. Hij legt zijn gehoor na een historisch overzicht uit hoe intensieve agrarische bedrijfsvoering en een fantasieloos en ondeskundig beheer

van openbaar groen de dracht voor bestuivende insecten heeft doen verschrompelen. Hij wordt zo nu en dan onderbroken door een zwak applaus.

Tegelijkertijd kan de bezoeker in andere ruimten terecht voor 'Parallelvorträge'. Voor de minder wetenschappelijke kant van de imkerij is ook plaats: een van deze parallelle lezingen wordt verzorgd door een 'Heilpraktiker' en naast de ruimte die hem voor zijn lezing ter beschikking is gesteld, kan men zich met een onduidelijk bijenproduct geheel gratis en vrijblijvend laten masseren.

Dr. Werner Mühlen, medeorganisator en werkzaam bij de plaatselijke Landwirtschaftskammer en voor de verandering met open boord, is een vertrouwde verschijning. Hij heet de bezoekers van de lezingen al jaren welkom in de grote zaal, introduceert de sprekers, leidt het vragenronde na afloop van een lezing en licht het programma toe. Hij verzoekt de aanwezigen dringend om gebruik te maken van de garderobe, omdat er in de loop der tijd een 'strandstoeltraditie' ontstaan is: de bezoekers van de lezingen proberen tussen de lezingen door hun plaatsen bezet te houden door hun jassen en tassen achter te laten aan en op de stoelen. Niet doen, zegt Werner, gebruik alstublieft de garderobe.

Mühlen: 'Dit is de zevende keer dat we hier in de Speicherstadt zitten; aanvankelijk organiseerden we maar één dag in het Schlo van Münster, maar we werden te groot en bovendien konden we het voor veel bedrijven en instellingen veel aantrekkelijker maken om hier te komen, als we er twee dagen van maakten. De organisatie is in handen van vier instellingen: de Landwirtschaftskammer, de belangenvereniging Apis e.V., het Landesverband Westfälische Imker en de lokale imkersvereniging. Helaas is er in Nederland geen apart wetenschappelijk instituut meer voor bijenonderzoek na het verdwijnen van de Ambrosiushoeve. 'We zien de Nederlandse imkers heel graag komen; ze zijn meer dan welkom!', aldus Mühlen.

De tweede lezing komt voor rekening van professor Kirchner uit Bochum, die aan het begin van zijn verhaal een zekere Hayo gedag zegt. Dat is natuurlijk de gepensioneerde Utrechtse insectenonderzoeker Hayo Velthuis. Naast hem zit opperkoninginnenteler Jan Charpentier. Maar Hayo, dit is toch geen wetenschappelijk congres? 'Ach, ik vind het hartstikke gezellig hier. Ik kom hier ieder jaar weer graag. En ik ben met pensioen, dus ik hou de vorderingen op onderzoeksgebied niet meer zo bij. Op de Apisticus-Tage word ik weer aangenaam bijgepraat.'

De laatste lezing begint om 15.00 uur. In de tussentijd heerst op de beurs en in de kantine op de begane grond topdrukke. In de grote lezingenzaal wordt veel gelachen bij de tombola. Een vlotte, jonge Sloveense houdt een reclamepraatje voor 'das Apiturismus' in haar vaderland. Neurobioloog Professor Grünewald is misschien de beste presentator van de drie, maar zijn verhaal is erg ingewikkeld. Hij legt uit wat bestrijdingsmiddelen met bijenhersens doen. Volgens hem is er voorlopig geen rechtstreeks verband aangetoond tussen het gebruik van neonicotinoïden en massale bijensterfte, maar er zijn nog veel vragen. Als een volk in aanraking is geweest met deze stoffen, hoe staat het dan met de weerbaarheid tegen virussen of nosemasporen? Het onderzoek gaat verder. Grünewald besluit zijn voordracht met een 'aftiteling' van namen van mensen die meegewerkt hebben aan de totstandkoming van de resultaten die hij besprak. Mühlen neemt na het vragenronde het woord over en bedankt op zijn beurt alle mensen en instanties die van deze Apisticus-Tage het tweeëntwintigste succes maakten. Daverend applaus. De dag wordt besloten met de prijzenuitreiking van een loterij, waarvoor Herr Apisticus, een in merkwaardig kostuum uitgedoste mascotte-imker, de hele dag loten heeft verkocht. Buiten rijden de eerste auto's weg. Het is toch nog gaan regenen.

Boven: dagvoorzitter dr. Werner Mühlen.
Onder: prof. Surholt uit Münster maakt zich zorgen over ons toekomstige landschap.
Links: de beurs in de Backhalle.

Ervaringen van vader en dochter Iebe en Ingrid Monderman

Lessen voor beginners: samenwerken

Imkeren is op het eerste gezicht een erg individuele bezigheid. Toch moet het belang van samenwerking met andere imkers niet worden onderschat. Het maakt wel iets uit of het samenwerken is met een beginnend of een ervaren imker. De ervaren imker kan veel vragen beantwoorden, helpen bij het onder de knie krijgen van de noodzakelijke technieken en hij/zij dient automatisch als vraagbaak. Maar samenwerking tussen beginnende imkers leidt, als het goed is, tot samen onbevangener nadenken over onverwachte gebeurtenissen.

Samenwerking is handig als je gaat reizen. Een volk aan het begin van het seizoen is meestal nog wel alleen te verplaatsen, maar een volk dat van een goede dracht terug komt is voor iemand in z'n eentje vaak te zwaar. Ook behandelingen tegen de varroamijt gaan handiger met twee personen. En de leukste bezigheid: honingslinteren, natuurlijk ook. Soms is samenwerking kostenbesparend, denk aan de gezamenlijke aanschaf van een honingslinter, honingzeef, e.d., dingen die je maar af en toe nodig hebt. En vergeet niet het samen bijwonen van de verenigingsactiviteiten. De vereniging Driebergen/Doorn verzorgt in het winterseizoen twee tot drie maal een lezing. Daarnaast wordt voor het eerst dit jaar een maandelijks imkercafé gehouden. Op deze bijeenkomsten komen ervaren en beginnende imkers bij elkaar om ervaringen uit te wisselen. Geprobeerd wordt eerst kort een bepaald thema te behandelen. Daarna kan volop worden gediscussieerd. Ook de onderlinge banden worden hierdoor versterkt. Op de website van onze vereniging (driebergendoorn.bijenhouders.nl) is een indruk te krijgen van activiteiten die een vereniging kan ontwikkelen.

Aanloop vooraf

Niet iedere imker beschikt over een ruime werkplaats waar je de hele winter lekker kunt werken. Ook wij niet. Enkele karweitjes kunnen wel in de keuken, zoals het draden van de raampjes en het insmelten van was. Hulp hierbij komt soms uit onverwachte hoek, zoals uit de foto blijkt. Kleinkinderen/tantezeggens willen graag helpen ('samen doen'). Het echte timmer- en schilderwerk moeten we buiten uitvoeren. Daarom zijn febru-

Van vader op dochter, maar...

Ingrid: "Als je al 17 jaar samen bijen houdt, heb je meer overeenkomsten dan verschillen, dat lijkt me logisch. De afgelopen jaren merkte menig cursist op dat ie het zo mooi vond dat wij samenwerken. Het lijkt ze voor mijn vader zo leuk dat hij iets samen met zijn dochter doet en voor mij is het handig omdat ik een bron van ervaring vlakbij me heb. En inderdaad beleven we er veel plezier aan.

Natuurlijk is het ideaal om het vak van je vader (moeder, oom, buurman o.i.d.) te leren. Toch heb ik door de cursussen gemerkt dat er ook een 'nadeel' schuilt in alles leren van je vader. Wanneer ik een keer iets niet wist, vroeg ik mijn vader wat te doen en dan deed ik dat. Over het waarom dacht ik niet al te veel na.

Maar wanneer je het imkeren samen met een andere beginnening leert, met wat hulp op de achtergrond, ga je veel meer piekeren en redeneren over oorzaak en gevolg. Ik heb gemerkt dat onze cursisten heel anders naar de bijen kijken dan ik ooit gedaan heb. Wat voor mij mijn hele leven zo gewoon is geweest, is voor voor hen iets heel bijzonders. Zij kijken vol bewondering naar de bijen en hoe ze over de raten lopen, haast vergetend dat er ook gewerkt moet worden. Ik geniet meer van het met de bijen bezig zijn en vergeet bijna om af en toe gewoon naar een raat te kijken en te zien wat er gebeurt. Ook zitten ze boordevol vragen die een nieuwsgierigheid verraden die ik niet ken. Ook wel logisch aangezien de cursisten in een half jaar de vragen stellen waar ik vele jaren de tijd voor heb gehad. Voor mij zijn de cursussen het begin geworden van het opnieuw ontdekken van de bijen, een verrassende ervaring."

ari en maart voor ons eigenlijk al het begin van het seizoen. Ook het andere onderhoud, zoals het ontsmetten van de kasten en het gereedschap (met soda en/of verhitte met gasbrander) kan nu plaats vinden. Het is belangrijk deze werkzaamheden niet uit te stellen totdat je de spullen direct nodig hebt. Dan ben je vaak eigenlijk te laat.

Start bijenseizoen

Het is inmiddels half maart en we zitten met zijn allen in spanning af te wachten hoe onze bijen de winter hebben overleefd. Wel hebben we op 12 januari een klein voorproefje gehad. De temperatuur zat eindelijk tussen de -5 en +5°C, dus we konden de bijen met oxaalzuur behandelen. De meeste volken hadden op dat moment 5-8 ramen bijen, een goed signaal voor het nieuwe seizoen.

Begin maart start weer een cursus voor beginnende imkers, waarbij wij weer als praktijkbegeleider zullen optreden. Leuk om het enthousiasme én enige schroom bij de cursisten mee te maken.

In deze periode nemen wij contact op met de fruittelers waaraan wij onze volken verhuren om de behoefte aan het aantal volken te bepalen. In de regel in de tweede week van april worden de volken dan bij het fruit geplaatst. Denk eraan dat de volken vanaf de achterzijde worden behandeld. Fruittelers vergissen zich wel eens en zetten kistjes waarop volken moeten worden geplaatst aan de verkeerde zijde van de bomerrij. Hierdoor kan je moeilijk bij de kasten komen en is de kans groot dat je bloeiende takjes beschadigt. Daarna is het genieten van de bloemenpracht in de boomgaard, een unieke ervaring.

Tenslotte is voor ons ook de bijen- en natuurmarkt in Driebergen, een eerste start van het bijenseizoen. Wij, en veel van onze collega-imkerleden, werken mee aan dit jaarlijkse evenement op de tweede zaterdag van april, dit jaar op 13 april.

Heeft iedereen de spullen klaar staan?! Het voorjaar komt eraan. Ga er samen tegenaan.

Mail van de voorzitter

Bloeiend Nederland

Sneeuwkllokjes staan in bloei op het moment dat ik dit schrijf. Tegen de tijd dat u dit leest hebben we die fase van het voorjaar al weer achter ons en genieten we van een nieuwe golf aan voorjaarsbloemen. Het zijn vooral bollen en knollen in onze woonomgeving die kleur geven aan deze maand. Bijen in de buurt weten de bloemen te vinden, doen wat ze moeten doen en vliegen beladen met stuifmeel naar huis. Daar maakt het

thuisfront er vers 'bijenbrood' van.

Vers voedsel, gevarieerd en ruim voorhanden, is niet alleen voor u en mij essentieel, maar is voor het merendeel van het leven op aarde van belang. In het voorjaar kunnen de bijen meestal wel rekenen op een rijke di. Toch is het een illusie te denken dat het overal zo fantastisch is. Veel van onze bomen zoals eiken, beuken, dennen en sparren, in bossen, singels, langs wegen en in tuinen zijn windbestuivers. Deze hebben insecten - lees bijen - niet nodig en hebben daarom bestuivende insecten ook weinig tot niets te bieden. Kale akkers in afwachting van het zaaien van gewassen zoals granen en maïs, zijn evenmin Luilekkerland. Nadat de paardenbloemen over hun hoogtepunt heen zijn voert de kleur groen de boventoon in weilanden. Grasland is fantastisch voor koeien en schapen, maar voor bijen geldt: hoe groener, hoe slechter. Bijen willen bloemen met veel klevend stuifmeel en rijkelijk vloeiende nectar!

Naarmate het jaar vordert neemt de dracht zienderogen af. Er is nog even een ervaring met de bloei van linde, maar daarna is het gedaan. Terwijl velen onder ons in juli en augustus kiezen voor een welverdiend rustmoment, gaan onze bijen na de langste dag van start met de voorbereiding op de naderende winter. Hoe doen ze dat? Door ervoor te zorgen dat er gezonde, weldoorvoede kinderen ter wereld komen. Aan die voorwaarde van dat 'weldoorvoede', daar schort het in ons land aan, simpelweg door gebrek aan voldoende voedsel. Daarom is het des te meer verheugend dat alle grote land- en tuinbouworganisaties in ons land zich samen met de NBV momenteel inzetten voor het verbeteren van de jaarrond-bijenweide. Dit naast de vele initiatieven die er zijn voor 'Urban beekeeping', bijen in de stad. Het creëren van 'Bloeiend Nederland' gaat niet van vandaag op morgen. Er is voorlichting en motivatie nodig, en samenwerking en begrip. Wat ook helpt is het geven van het goede voorbeeld en het melden van successen. Ik houd mij aanbevolen voor uw reacties.

Jan Dommerholt,
voorzitter NBV, maart 2013

Zaterdag 27 april 2013: Algemene Ledenvergadering NBV

De ALV is in 'Hof van Wageningen', Lawickse Allee 11 te Wageningen, aanvang 10.00 uur, einde 12.30 uur. Vanaf 09.30 uur ontvangst met koffie.

AGENDA

1. Opening door de voorzitter, dhr. Jan Dommerholt
2. Notulen ALV 28 april 2012
3. Mededelingen en ingekomen stukken
  - a) Presentatie Landelijke Open Imkerijdag
4. Jaarverslag 2012
5. Financiële stukken.
Vragen over de financiële jaarstukken dienen uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk te worden ingediend bij het secretariaat.
  - a) Bespreking jaarrekening 2012
  - b) Verslag kascommissie 2012
  - c) Vaststellen jaarrekening
  - d) Decharge verlenen aan het bestuur
  - e) (Her)benoeming kascommissie
6. Concept beleidsplan 2013 tot 2018
7. Concept activiteitenplan 2013
8. Begroting 2013
9. Verkiezingen hoofdbestuur.
  - a). Aftredend en niet herkiesbaar zijn mw. Eva Schild en dhr. Rob Nijman.
  - b). In de vacature van mw. Eva Schild stelt het bestuur de ALV voor om te benoemen dhr. Wilfred Muis. In de vacature van dhr. Rob Nijman stelt het bestuur de ALV voor om te benoemen dhr. Vincent Sterring.
10. **PAUZE**
11. Onderscheidingen
12. Presentatie renovatie Bijenhuis
13. Besluitvorming renovatie Bijenhuis
14. Rondvraag. Bij voorkeur vragen schriftelijk indienen tijdens de pauze.
15. Sluiting om 12.30 uur.

Vanaf 13.00 uur kunt u in het Bijenhuis te Wageningen lunchen. U kunt een lunchpakket à € 5,- reserveren via t 0317-422422 of e secretariaat@bijenhouders.nl

Diverse vergaderstukken voor deze vergadering liggen vanaf 27 maart 2013 ter inzage bij het secretariaat van het Bijenhuis en bij de secretaris van uw afdeling.

Notulen ALV 28 april 2012

Als extra agendapunt wordt het verzoek van de groep Veluwe-Zuid toegevoegd iz. het NBV-standpunt t.a.v. gebruik van neonicotinoïden in landbouw en door particulieren.

Naar aanleiding van het stuk '**Wat doet de NBV**' zijn er veel constructieve reacties van leden en afdelingen gekomen. Daarnaast heeft de groep Zuid-Holland een enquête onder haar leden gehouden om zinvolle informatie te verkrijgen over hoe de NBV moet communiceren en welke informatie zij met haar leden moet delen. Hier zal verslag van gedaan worden in ons meerjarig beleidsplan. Het HB wil in de komende periode veel aandacht schenken aan de communicatie met leden onderling en met de buitenwereld.

Afgelopen jaar heeft de NBV contacten gelegd met de landbouworganisaties ZLTO en LTO-Noord. Met LTO-Noord wordt een project ontwikkeld onder de titel '**De bijen en de landbouw: dienst en wederdienst**'. Getracht wordt om voor dit project medefinanciering te krijgen van het ministerie van EZ.

De NBV bezit een museumcollectie die bij de familie De Haan in Terschelling stond. Deze collectie is de afgelopen maand verhuisd naar de familie Schuurmans te Geffen, die zal de collectie tentoonstellen in hun nieuw te bouwen paviljoen.

De stichting '**Adopteer een Bijenvolk**' bestaat al vele jaren en heeft een goede ontvangst gehad in Nederland. Er zijn ongeveer 8000 deelnemers. Wij hebben contact gezocht met het bestuur en aangeboden om de stichting te integreren in de NBV.

We memoreren oud-voorzitter, Jan Speelziek, die op 3 april is overleden. De vergadering herdenkt de overledenen met een minuut stilte.

De **Landelijke Open Imkerijdag** draait om de imker en de imkerij; bekendheid geven is van belang. Er zijn heel wat nieuwe imkers en donateurs bij gekomen dankzij de Open Imkerijdag. Die dag wordt jaarlijks in het tweede weekend van juli georganiseerd.

De groep Limburg is vier jaar bezig geweest met de voorbereiding van het **Bijenpaviljoen op de Floriade**. Het bestuur van de Stichting Bijenpaviljoen Venlo 2012 bestaat uit 9 actieve imkers uit Limburg plus Rob Nijman als gedelegeerde uit het HB. De Floriade duurt van 5 april tot 7 oktober. Het Bijenpaviljoen heeft

ca. 300.000 euro gekost en wordt na afloop verkocht aan een kasteel in de buurt van Maastricht. Het dient dan als onderkomen van de NBV-afdeling Mergelland.

Het **Jaar van de Bij** is een enorme kans voor ons om de bij onder de aandacht te brengen. Er zijn in Nederland 300 bijensoorten. Met externe hulp zijn panelen gemaakt, waarop bijen en thema's rond bijen staan. Deze kunnen geleend worden en de pdf-bestanden van de afbeeldingen kunnen bij de NBV worden gekocht.

Het Jaar van de Bij is een initiatief van de partners: de Bijenstichting, Eis/Naturalis, IVN, KNNV en NBV. Het programma **Vroege Vogels** zal veel aandacht aan dit onderwerp besteden. Samen staan we sterk voor een betere natuur.

De vergadering gaat akkoord met het jaarverslag 2011 en de jaarrekening 2011. De **kascommissie** bestaat uit Jan Bruurs, Henk Buter, Henk Schepers en Will Timmermans.

Het **meerjarenbeleidsplan 2012 tot 2016** behoeft nog nadere aandacht; besloten wordt het bij te stellen.

In het activiteitenplan 2012 zal voortaan melding worden gemaakt van de **Werkgroep bestuivende insecten en gewasbeschermingsmiddelen en biociden**. Weliswaar is die werkgroep geen commissie van de NBV, maar we hebben daarin wel zitting en dat is belangrijk genoeg om hier te vermelden.

In de begroting wordt uit concurrentieoogpunt geen mededeling gedaan over te verwachten omzetten van de handel. Er zijn veel reacties ontvangen over de **contributie**. Gevraagd werd om een andere vorm van lidmaatschap aan te bieden, in de zin van tientjesleden, donateurs enz. Het HB blijft bij haar standpunt, dat imkerleden lid zijn van een afdeling en daarmee lid van de NBV. Donateurs van een afdeling zijn in principe geen imkers.

Wouter Schouwstra, voorgesteld kandidaat HB-lid, wordt met applaus benoemd. Met instemmend applaus worden **Dirk Brugman**, **Bert Willigenburg** en **Rik Snoek** voor een tweede periode herkozen. Eva Schild is aftredend, maar stelt zich voor nog één jaar

beschikbaar, zodat we meer tijd hebben om naar een opvolg(st)er uit te kijken. De aanwezigen stemmen in met applaus.

De groep Veluwe-Zuid zegt nee tegen insecticiden en dient de volgende motie in: De **NBV-Groep Veluwe-Zuid**, in vergadering bijeen op 4 april 2012, verzoekt het HB met klem om nu snel in deze zaak de noodzakelijke acties te ondernemen op basis van het uitgangspunt: "Bij twijfel niet gebruiken en dus verbieden." En dienovereenkomstig dit standpunt naar alle belanghebbenden te communiceren.

De **afdeling Walcheren** heeft ook haar zorg meegedeeld, maar niet in de vorm van een motie. Er wordt gestemd over de motie: er zijn 265 geldige stemmen uitgebracht: waarvan 15 onthoudingen, 107 stemmen tegen en 143 voor de motie. Het HB belooft hiermee gepast om te gaan.

Een erekorfje wordt uitgereikt aan **Astrid Schoots**, die meer dan 13 jaar bestuurslid van de afdeling Zeist was, cursisten begeleidt en zeer enthousiast over bijen schrijft. Astrid was redacteur van Bijen en Bijenhouden. Ook **Joep Verhaegh** ontvangt een erekorfje, hij was 46 jaar voorzitter van de afdeling Horst en heeft zich ingezet voor het bouwen en renoveren van 't Zoemhukske. Joep is drie jaar lid geweest van het HB en was initiator tot het inrichten en opzetten van een bestuivingscursus.

Frank Moens, lid van de commissie Communicatie, is sinds 1 maart actief als deeltijdmedewerker van de NBV, na een periode van 29 jaar bij de Bomenstichting, die eind vorig jaar is opgeheven. De mediawerkgroep, voortgekomen uit de commissie Communicatie, ontwikkelde een mediamix. Doel is de betrokkenheid van de leden te bevorderen. De plannen omvatten vernieuwing van de website, omvormen van **Bijenhouden** naar een breder inhoudelijk blad met minder edities per jaar maar met meer pagina's en vaker uitbrengen van de digitale nieuwsbrief, **Imkernieuws**. Facebook zit in de lift, maar ook het **Imkerforum** en **Imkerpedia** doen mee in het geheel. Er wordt gewerkt aan een intranet voor groepen en leden en we proberen de site **De Honingbij** te lanceren.

Standpunt

De NBV en de neonicotinoïden

De recente rapportage in januari van EFSA (Europese voedselveiligheidsautoriteit) heeft de discussie rond het gebruik van neonicotinoïden in de land- en tuinbouw weer een nieuwe impuls gegeven. De EFSA stelt aan de Europese Commissie voor om een aantal toelatingen van deze middelen tijdelijk uit de roulatie te nemen, dat wil zeggen daarvoor een moratorium in te stellen, omdat er in het dossier betreffende de risico's van deze middelen nog een aantal hiaten zitten. Naar aanleiding van dit voorstel is er Europees en nationaal politieke beweging gekomen. Het hoofdbestuur van de NBV houdt zich uiteraard op de hoogte van deze ontwikkelingen. We opereren in een breed netwerk waarin we zelf de nodige informatie verzamelen, maar krijgen ook alle publicaties toegestuurd die in de pers en in de wetenschappelijke literatuur verschijnen.

De bij het onderwerp betrokken organisaties en bedrijven zien de NBV als een serieuze partner die betrokken moet worden bij deze problematiek. Recentelijk, 22 januari, hebben we deelgenomen aan een rondetafelgesprek van de bestrijdingsmiddelenindustrieën, LTO-Nederland, Plantum, Cumela, het ministerie, nVWA, onderzoekers, stichting Centrum voor Landbouw en Milieu en andere betrokkenen. De NBV kreeg ruim de gelegenheid kritische vragen te stellen en de zorg van onze leden rond het verband van het gebruik van neonicotinen en bijensterfte aan de aanwezige partijen over te brengen. Er was duidelijk aandacht voor onze woorden. De zorg van onze leden en het standpunt van de NBV hebben we al eerder onder de aandacht van de relevante partijen gebracht. Met name bij het Ministerie van Economische Zaken en bij de Europese Commissie. Dit naar aanleiding van de ALV-motie van april 2012. Wij doen en deden dit voortdurend in onze jarenlange deelname aan de Werkgroep bestuivende insecten en gewasbeschermingsmiddelen en biociden (voorheen ook wel aangeduid als de spuutschadecommissie)

waarin ook de relevante partijen om tafel zitten.

Op 4 februari 2012 verscheen de brief van LTO-Nederland aan staatssecretaris Dijkema waarin wordt aangegeven hoe zij wil reageren op de EFSA-rapportage. Daarin is de volgende passage voor ons van groot belang.

“Onzerzijds zal de inzet gericht blijven op het verder ontwikkelen van risico-reducerende technieken en alternatieve geïntegreerde gewasbeschermingsmethoden. Samen met de Nederlandse Bijenhouders Vereniging zetten we ons daarnaast in, mede dankzij financiering van uw Ministerie, voor een versterking van de bijensector en het terugdringen van de bijensterfte. Voorlichting aan agrariërs over het vermijden van risico's voor nuttige insecten en activiteiten gericht op het versterken van het voedselaanbod op agrarische bedrijven komen daarbij uitgebreid aan bod.”

Het 'geven van voorlichting' heeft betrekking op het gezamenlijk initiatief van LTO-Noord, ZLTO en de NBV tot het opzetten van een kenniscentrum onder de naam 'Bijenkennisnet'. (p.18)

Zoals uit bovenstaande greep uit de acties blijkt, is de door de NBV gehanteerde strategie, namelijk de dialoog blijven zoeken met alle belanghebbende partijen, tot nu toe succesvol gebleken. De NBV is een partij die een serieuze rol speelt in de gehele problematiek. Het is aan de politiek en aan de Europese lidstaten om adequaat besluiten te nemen. Alle partijen beschikken over de informatie die voor een dergelijk besluit noodzakelijk is.

Ook het standpunt van de NBV is voldoende bekend. Dit standpunt is recentelijk aangescherpt en luidt:

1 Alle relevante partijen dienen zich te realiseren dat neonicotinoïden insecticiden zijn en dat bijen insecten zijn.

Deze stoffen hebben per definitie een effect op bijen.

- 2 De NBV is van mening dat, als er chemische bestrijdingsmiddelen / neonicotinoïden noodzakelijk zijn in de land- en tuinbouw, deze op geen enkele manier schade mogen toebrengen aan de bijenpopulatie.
- 3 In de algemene ledenvergadering van 28 april 2012 is besloten dat de NBV de overheid zal verzoeken om bij onzekerheid en onduidelijkheid over de effecten van neonicotinoïden op de honingbij een tijdelijk moratorium te (doen) instellen. Dit verzoek is aan de landelijke en de Europese overheid gedaan.
- 4 Bijensterfte wordt veroorzaakt door een complex van factoren waarvan onduidelijk en onzeker is hoe neonicotinoïden een rol spelen in dit geheel.
- 5 Over andere belangrijke factoren die een rol spelen in de bijensterfte bestaat geen enkele twijfel. Het gaat daarbij om de achteruitgang van de leefomstandigheden voor bijen met als gevolg een gebrek aan gevarieerd stuifmeel en nectar gedurende het hele seizoen en om de varroamijt in samenhang met virussen die door deze parasiet op de bijen worden overgebracht.
- 6 De NBV dringt dan ook aan op een gedegen en relevant veldonderzoek naar de effecten van neonicotinoïden op de honingbij.
- 7 De NBV is van mening dat bijenhouders, de land- en tuinbouw en de ons omringende natuur een harmonieus geheel moeten vormen en dat alle relevante partijen alles in het werk moeten stellen om dit te bereiken.

Het hoofdbestuur van de NBV zal ook in de toekomst gebruik blijven maken van de positie die zij in dit geheel heeft verworven. Onze stem wordt gehoord en hopelijk meegenomen in de politieke besluitvorming.

Jan Dommerholt - Aat Rietveld

Nieuwe opleiding voor leraren bijenteelt-A

In september 1999 werd in het maandblad BIJEN voor het eerst sinds lang gewag gemaakt van een nieuwe opleiding voor leraren bijenteelt. Enkele jaren later bleek hoe hard deze nieuwe leraren nodig waren om de grote toeloop naar cursussen enigszins aan te kunnen. De commissie Bijenteeltonderwijs start in november 2013 voor de vijfde keer met een *opleiding voor leraar bijenteelt-A, geplande aanvangsdatum 9 november*. Deze keer wordt de opleiding in het zuiden van het land gegeven, in Middelbeers.

Doelstelling

Doel van de commissie Bijenteeltonderwijs is om enthousiaste, betrokken imkers op te leiden tot deskundig bijenteeltleraar; vakbekwaam en op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen en inzichten.

Globale opzet van de complete cursus

De cursus bestaat uit een A- en een B-gedeelte. Voor elk deel wordt één cursusjaar gereserveerd. Met het diploma leraar bijenteelt-A heeft men de bevoegdheid om de basiscursus bijenteelt te geven. Na het volgen van het B-deel kan men ook lesgeven bij de vervolgcursus Bijenhouden en andere meer specialistische cursussen.

De A-cursus bestaat uit een aantal modules die door verschillende deskundige docenten worden gegeven. Naast de lessen en de daaruit voortvloeiende taken, krijgt men opdrachten tot zelfstudie. De vaardigheid van het lesgeven zelf is een belangrijk onderdeel van de opleiding. De cursus wordt met een examen en een presentatie afgesloten.

Doelgroep

Deze opleiding is bestemd voor verschillende doelgroepen:

- Leraren diervoorzorging die bijscholing willen krijgen voor het geven van cursussen bijenteelt.
- Imkers met een onderwijsbevoegdheid die cursussen bijenteelt willen gaan geven.

- Ervaren imkers zonder onderwijsbevoegdheid. Didactiek zal voor hen bij deze cursus extra aandacht krijgen.

Inhoud van de cursus

De A-cursus zal naar verwachting 60 lesuren bevatten. 36 uur theorie en 24

Leraar Rob Plomp aan het werk (foto Leon Gütz)

Eisen aan de deelnemers

De algemene toelatingseisen zijn:

- De basis- en vervolgcursus Bijenhouden moeten met goed resultaat gevolgd zijn.
- Ten minste 5 jaar bijenhouden met meer dan twee volken.
- De deelnemer moet in staat zijn Engelse en Duitse literatuur te lezen.
- Kunnen werken met programma's als Word en Powerpoint of de bereidheid hebben hiermee te leren werken.

Met elke aspirant-deelnemer kan door de cursusleiding een toelatingsgesprek worden gevoerd (met name bij afwijking van de toelatingseisen) waarin aan de orde komen: motivatie, kennis, interesse, verwachtingen, ervaring als imker en didactische vaardigheden.

uur praktijk. Daarnaast moet gerekend worden op 20-25 uren zelfstudie.

De modules van het A-gedeelte zijn: vakdidactiek, biologie van de honingbij, werken met het bijenvolk in de loop van het jaar, bijengezondheidszorg, bijenproducten, drachtplanten en milieu. Voor het A-gedeelte moet gerekend worden op een financiële bijdrage van circa € 380,- per cursist.

Aanmelding

Voor meer informatie over de inhoud van de cursus kan men bij de commissie Bijenteeltonderwijs een informatiebulletin aanvragen. Hier zijn ook de aanmeldingsformulieren te verkrijgen. NBV, t.a.v. commissie Bijenteeltonderwijs, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, t 0317-422422, e onderwijs@bijenhouders.nl

Moderne ontmoetingsplaats voor de bijenhouderij Van suikerschuur naar

Frank Moens

De NBV wil de rol versterken van haar Bijenhuis als bindmiddel en ontmoetingscentrum van en voor de vereniging. Het moet een vanzelfsprekende, centrale, goed geutilleerde ontmoetingsplaats worden: een cursuscentrum en vergaderlocatie voor bestuur, commissies en werkgroepen. De Bijenhuiswinkel voor imkermaterialen biedt service aan leden en maakt deel uit van een bezoek aan het Bijenhuis, ook voor wie er niet voor materialen binnenstapt. In 2012 werd een werkgroep ingesteld om wensen en eisen te formuleren en een herzieningsplan te maken waarmee de vereniging de komende decennia vooruit kan. Een impressie.

Het Bijenhuis in Wageningen is hard toe aan verbetering. Het onderkomen van de vereniging, de winkel met imkermaterialen, werkplaatsen en expositieruimte stammen uit 1970 en vertonen na jaren gebruik slijtage en gebreken. Was aanvankelijk het pand berekend en ingedeeld voor opslag van duizenden kilo's suiker, anno 2013 is dat al lang verleden tijd en worden andere eisen aan de indeling gesteld.

De vereniging kampt met een gebouw met ondoelmatige ruimten, schaarse kantoren die niet voldoen aan Arbeids-eisen, zoals afzonderlijke ruimten voor kopieermachine, printers en automatiseringapparatuur en gescheiden toiletruimten. Ruimten voor vergaderen en voor grotere bijeenkomsten zijn gebrekkig en sommige werkplekken voor het personeel zijn onverwarmd. Toezicht op bezoekers is niet goed mogelijk. Veel mankementen dus. Maar er zijn ook voordelen. Het gebouw is volledig eigendom van de NBV. Het Bijenhuis is goed bereikbaar. Er is veel buitenruimte voor parkeren, ook voor autobussen en grote vrachtwagens. Op de zonzijde is een grote bijentuin en op veilige afstand staat een forse bijenstal. De spantenstructuur van het gebouw leent zich bij uitstek voor een herindeling onder het dak.

Brochure Bijenhuis 3.0

In 2012 is besloten tot een verkenning van wensen en eisen en vertaling daarvan in een haalbaar aanpassings-

Sinds de oplevering ruim veertig jaar geleden is de wereld, inclusief de imkerij veranderd

plan. Een imker-architect was bereid in de opgerichte werkgroep van enkele bestuurleden en medewerkers mee te denken. Daaraan werden een strateeg voor vastgoed- en gebiedsontwikkeling en een illustratie- en designbureau toegevoegd.

Er kwam een herzien totaalconcept voor een modern verenigingsgebouw, met als titel 'Bijenhuis 3.0'. Dit voorziet in een gebouw met alle verschillende noodzakelijke functies, dat goed is toegerust en faciliterend voor achterban en belangstellenden in de imkerij. Dat houdt in dat er ruimten zijn waar een paar mensen rustig met elkaar in gesprek kunnen gaan, maar ook grote groepen – tot 120 personen – terecht kunnen voor een lezing of een studiedag. Ook mensen die een dagje 'bijen willen beleven' komen aan hun trekken.

Artist impression van de voor- en zijgevel van het Bijenhuis na renovatie. Illustratie: Bureau Henk van der Giessen, Doorn

imkercentrum

Voor imkers blijft het bijenhuis beschikbaar als centraal gelegen ontmoetingscentrum waarbij tevens een bezoek aan de winkel op het programma staat. Kortom: uitnodigend en multifunctioneel.

Het financiële plaatje

Wat gaat een dergelijke ingrijpende operatie kosten en wie gaat dat betalen? Van meet af aan geldt dat de verbouwing geen invloed mag hebben op de contributie. Wel wordt later dit jaar een beroep gedaan op de leden om te participeren in de vernieuwing van hun verenigingsgebouw. De geschatte kosten van € 500.000,- (incl. 21% btw) worden voor circa de helft gefinancierd met een banklening. Een financiële commissie gaat aan de slag om de andere helft bijeen te brengen. Deels zal dat gaan met hulp van sponsors, deels in de vorm van ledencertificaten. Bijkomend voordeel is het recente overheidbesluit de bouw te stimuleren met een btw-verlaging. Wanneer de plannen binnen een jaar worden uitgevoerd, dan is die maar 6%.

Groen licht gevraagd tijdens de ALV

Tijdens de komende ALV op 27 april staat het verbouwingsplan op de agenda. Het bestuur vraagt de leden voorwaardelijke instemming. Die voorwaarde is dat niet eerder met de uitvoering wordt begonnen dan de benodigde financiën bijeengebracht zijn. Als het meezit kan aan het eind van het bijenseizoen in oktober de verbouwing beginnen. De planning is dan dat een paar maanden later, voor het begin van het nieuwe seizoen, een fonkelnieuw imkercentrum geopend kan worden.

Ingebruikname 1972

De artist impression op deze pagina's laat alvast de vernieuwde gevel van het Bijenhuis zien, met gescheiden ingangen voor winkel, expeditie en kantoren plus vergaderzalen. Op www.bijenhouders.nl, de website van de NBV, is in een uitvoerige presentatie te zien van wat de plannen inhouden. Het geheel is ook als PDF-bestand te downloaden. Secretarissen van de afdelingen krijgen een brochure toegezonden. Een gratis exemplaar is af te halen in het Bijenhuis. Daarmee kunt u zich dan ter plekke een beeld vormen.

Meer dracht in landelijk gebied

Boeren en imkers slaan de handen ineen

In 2012 zijn er verschillende initiatieven van de grond gekomen om de agrarische sector en de bijenhouderij tot elkaar te brengen. De land- en tuinbouworganisaties verenigd in LTO Nederland hebben het voortouwen genomen om samen met de NBV in hun gederen wederzijds begrip en samenwerking te realiseren met als doel de bijenpopulatie te versterken. Dit jaar zullen de eerste resultaten daarvan zichtbaar zijn.

Er is voedselgebrek in ons land. Niet voor ons, maar voor onze bijen. Aangezien bijen door bestuiving bijdragen aan de variatie van ons voedsel, zal een ernstige neergang in de bijenpopulatie problemen gaan opleveren. In haar Deltaplan 'Duurzame en Vitale bijenhouderij in Nederland' luidde de NBV in 2009 de noodklok over de continue hoge wintersterfte en kwam met voorstellen het tij te keren. Eén daarvan was het aanpakken van de verschraving van de bijenweide en het toenemend gebrek aan dracht jaarrond. Drachtverbetering was ook een van de thema's in het recente 'Jaar van de Bij', met als positief gevolg dat tal van initiatieven in het themajaar net dat extra duwtje in de rug kregen en nu letterlijk en figuurlijk van de grond komen.

Zo ook de samenwerking die het afgelopen jaar tot stand kwam tussen de drie land- en tuinbouworganisaties (LTO Noord, ZLTO[Zuid] en LLTB[Limburg]) met als doel de dracht in het landelijk gebied te verbeteren. De drie werken samen met medewerkers en leden van de NBV in deels afzonderlijke en deels gezamenlijke projecten. Het totaal wordt gefinancierd door het ministerie van EZ, LTO Noord (Fondsen), ZLTO en LLTB.

BijenKennisnet

Meer samenwerking tussen imkers en agrariërs is het uitgangspunt van het project van LTO Nederland dat in december vorig jaar officieel van start ging. Het moet leiden tot maatregelen die gaan uitmonden in bijvoorbeeld erfbeplanting, aangepaste gewasbescherming en een jaarrond voedselaanbod voor de bij. Relevante partijen zoals loonwerkers en het agrarisch onderwijs worden erbij betrokken. Er wordt gewerkt aan zes kennismodules, waaronder 'agrarische akkerranden en bloemrijke akkers', 'professionalisering van de imkerij' en 'vitale bij'. Waar mogelijk, wordt verbinding gelegd met bestaande initiatieven en via

internet gecommuniceerd. Daarvoor is www.bijenkennisnet.nl ingericht, een digitaal kenniscentrum, waar zoveel mogelijk beschikbare informatie en kennis worden verzameld en toegankelijk gemaakt. Het systeem staat open voor betrokkenen die er ervaringen en meningen kunnen delen. Begin maart ging Bijenkennisnet online. Neem een kijkje en meld u aan.

Namens de NBV is Frank Moens als projectmedewerker het aanspreekpunt. Daarnaast vervullen enkele bestuursleden en leden in het land een actieve rol.

Verdiene met bijen

Eerder vorig jaar begon de ZLTO het project 'Verdiene met bijen'. Het doel is de bijenhouderij in het werkgebied van de organisatie, in grote lijnen Noord-Brabant en Zeeland, een impuls te geven richting professionalisering. Het zogenaamde 'verdienmodel' is daar de belangrijkste uiting van. Een aantal zuidelijke agrarische ondernemers/imkers die de ambitie hebben om op professionele wijze bijen te houden, waaronder Jeroen Vorstman de manager van het Bijenhuis van de NBV, onderzoeken met elkaar de mogelijkheden voor een rendabele bijenteelt. Ze werken met ondersteuning van de ZLTO aan een eigen verdienmodel. Daarnaast doen projectmedewerkers van ZLTO mee in het overkoepelende project Bijenkennisnet van LTO Nederland. Zo wordt kennis tussen deze projecten optimaal uitgewisseld.

In het volgende nummer van *Bijenhouden* en via *Imkernieuws* zal uitvoeriger worden stilgestaan bij de samenwerking en de uitvoering van de projecten. Meer informatie over de genoemde projecten is te vinden op:
www.bijenkennisnet.nl
www.bijenhouders.nl
www.projectenltonoord.nl
www.zlto.nl/bijen

Doe mee aan de Open Imkerijdag 2013

Frank Moens, werkgroep Landelijke Open Imkerijdag (LOI)

Het afgelopen jaar sloeg alle records wat betreft het aantal deelnemers en bezoekers tijdens de Landelijke Open Imkerijdag. Dit jaar vindt het evenement voor de vierde achtereenvolgende keer plaats en wel tijdens het weekend van 13 en 14 juli. Kunnen we uw inschrijving tegemoet zien?

Was het geschatte bezoekersaantal in 2012 van 23.000 een toevalstreffer en wellicht gerelateerd aan de aandacht voor het *Jaar van de Bij*, of wordt editie 2013 van de Landelijke Open Imkerijdag, gemakshalve afgekort tot LOI, een nog grootser evenement? De tijd zal het leren, maar in de aanloop naar het tweede weekend van juli kunnen alle aangesloten leden en afdelingen zich inspannen hun organisatie weer net zo goed, of nog beter van de grond te krijgen als afgelopen jaar. Op haar beurt zorgt de NBV ervoor dat er aandacht komt in de landelijke media, dat er een informatieve website met duidelijke online informatie voor bezoekers is (ook op de smartphone te raadplegen) en dat deelnemers kunnen beschikken over een bijzonder bloemrijk presentatiepakket.

Vernieuwde aanmelding en verbeterde presentatie

De vindbaarheid van de openstellingen zo gemakkelijk mogelijk maken voor bezoekers, dat is de insteek voor de presentatie op de NBV-website met een verbeterde Google-kaart. Daarop staan de locaties van alle deelnemers die zich hebben aangemeld. Met een druk op de knop kan iedereen zien wie op welke dag van het weekend de deur van zijn of haar imkerij open heeft staan.

Voor de deelnemers is het aanmeldformulier aangepast en grotendeels vastgeknoopt aan de kaartpresentatie. Achter de schermen vindt door werkgroepleden een controle plaats en als de basisgegevens kloppen dan staat uw aanmelding bij wijze van spreken

binnen een paar minuten op de website. Uw aanmelding zien we graag binnenkomen. Ga naar www.bijenhouders.nl en kies voor Open Imkerijdag op de homepage.

Huntelaarfonds ontving. Naast de zakjes zaad is er een stapeltje herziene Bijenkranten toegevoegd, met tips hoe bijen tegemoet te komen in hun voedselwens.

foto Frank Moens

‘Iedereen kan meewerken aan een bijvriendelijk Nederland’

Gift Klaas Jan Huntelaar Foundation naar naar bloemrijk presentatiepakket

Iedereen kan meewerken aan een bloeiend en bijvriendelijk Nederland. Met elkaar kunnen we ervoor zorgen dat (honing)bijen van het vroege voorjaar tot het eind van de herfst hun kostje bij elkaar kunnen scharrelen. Om dit te benadrukken gaan we ervoor zorgen dat het bekende presentatiepakket ook dit jaar zaad van een bijenplant bevat, dat kan worden uitgereikt aan bezoekers. Gekozen is voor het schitterend blauw bloeiende boslieffe. Een laagblijvend eenjarig plantje, dat aan het eind van de zomer nog gezaaid kan worden en het jaar daarop in april bloeit. De invulling van het presentatiepakket is mogelijk dankzij de bijdrage die de NBV in 2012 uit het Klaas-Jan

Online informatie over de historie van de LOI en de deelnemers in 2013

Bezoek de NBV-website (bijenhouders.nl) voor een terugblik en resultaten van de afgelopen editie. Bekijk de inhoud van het presentatiepakket. Bekijk ook wie bij u in de buurt zich al heeft aangemeld. Verzorg solo of met elkaar in afdelingsverband een boeiende presentatie. Moeilijk is het niet. Uw gedrevenheid als imker staat al borg voor een boeiend relaas over bijen aan uw bezoekers. Voor vragen over de LOI wendt u zich tot openimkerijdag@bijenhouders.nl. Veel succes!

Cursussen *(nadere bijzonderheden over elke cursus zijn te vinden op www.bijenhouders.nl)*

Kennismakingscursus Bijenhouden

Apeldoorn	Inl.: A. Stoter, t 06-51110262, e basiscursus.bijen@gmail.com
Beilen	Inl.: L. van de Bult, t 0593-523957, e deklomphoek@hotmail.com
Assen e.o.	Inl.: H. Robroch, m 06-20090149, e Hessel@robroch.nl , i www.imkersverenigingassen.nl
Zoetermeer	Inl.: Susanne Ramselaar, t 079-361 51 64, e www.dehoningpot.info

Basiscursus Bijenhouden

Apeldoorn	Inl.: A. Stoter, t 06-51110262, e basiscursus.bijen@gmail.com
Bommelerwaard	Inl.: leraar Henri Boons, t 0418-631436, m 06-12367808, e henri.boons@bijenvolken.nl
Duin en Kogge	Inl.: Paul Trouw, secretaris, t 0224-216946, m 06-23356458, e paultrouw@kpnmail.nl of bij leraar Sjaak Heere, m 06-30680114, e devliegplank@ziggo.nl
Egmond	Inl.: Piet Kuijs, t 072-5051567, e anitasenpietk@planet.nl
Emmeloord (N.O.P.)	Inl.: Tineke Alberts, t 0527-785428, e tinekealberts@live.nl
Enschede	Inl.: Evert Egberink, t 053-4282229, e egberink@xs4all.nl
Epe	Inl.: Harry Roo, m 06-12149470, e harry.roo@hetnet.nl
Frankrijk	Inl.: leraar bijenteelt A. de Bakker, m 06-40572475, e bijenhoudeninfrankrijk@gmail.com , i www.bijenhoudeninfrankrijk.nl
Gooiland (Hilversum)	Inl.: Han Karsemeijer, t 0313-55824972, e han.karsemeijer@gmail.com
Heino e.o.	Inl.: Manni Weertman, t 0572-391600, e m.weertman@gmail.com
Nijmegen	Inl.: Nelleke en Martien Walraven, t 024-3444628, m 06-48291776, e martien.walraven@kpnplanet.nl
West-Friesland	Inl.: Henk Stam, t 0228 593336 of mailen, e hl.stam@quicknet.nl
Wezep e.o.	Inl.: J. Eppinga, t 038-4448671, e j.eppinga1@gmail.com of R. van Hernen t 038-4441353, e rphernen@hetnet.nl
Zoetermeer	Inl.: Susanne Ramselaar, t 079-3615164, e www.dehoningpot.info
Zwolle	Inl.: de secretaris, Henk Wubbolts, i http://zwolle.bijenhouders.nl

Vervolgcurcus Bijenhouden

Amstelland	Inl.: H.S. Kooij, t 020-6452285, e hskooij@hetnet.nl
-------------------	---

Cursus Bijenteelt op biologisch-dynamische (antroposofische) grondslag

Driebergen	Inl.: Jos Willemse, m 06-42133257, e joswillemse@telfort.nl , i www.debijentuin.nl
Wageningen/Renkum	Inl.: i www.bdimkers.nl of W. van Grasstek m 06-45545084

Vraag- & aanbod

Gezocht: darrenbroed. Wil er voor betalen.

De darren moeten volmaakt zijn en nog wit.
Omgeving Ruurlo, Johan Bakker,
t 0573-491360

Te koop wegens gezondheidsproblemen:

bijenvolken en diverse materialen.
t 0572-331383 (Lemele)

Te koop: vitale, zachtvaardige bijenvolken

met F1 moeren, in Oirschot (N.Br.).
Inl.: **m** 06-18779801,
e wimvandenoord@hetnet.nl

Te koop: bijenvolken met kast of op raam

met voornamelijk koninginnen van 2012. Dit zijn in termen van wijlen Harry Alting 'beste volken', tegen varroamijt behandeld. Levering periode van 1 tot 14 april 2013, Swifterbant.
Inl.: Theo Vulink, **e** theo.vulink@gmail.com,
t 06- 51010887

Te koop: 8-raams prima zachtvaardige Carnica F1 bijenvolken op raam.

J. Gähler, Hemel 39, 5721 HE Asten, **t** 0493-692654

Te koop: goed uitgewinterde 10-raams

bijenvolken (zonder kast). L. van Beek,
t 033-2864856 (Woudenberg),
e ivanbeek1944@gmail.com

Te koop Buckfastvolken op raam en kast,

idem Carnica. Inl.: Jan Moors, 6021 AB Budel,
t 0495-492134, **m** 06-10098742

Te koop: Buckfastbijenvolken,

t 0599-212934 (Buinen Gr.)

Te koop: Buckfast F1 bijenvolken,

heidehoning in emmers van 14 kg.
J. Engelbarts, **t** 0544-373779 (Lichtenvoorde),
e j.engelbarts@lijbrandt.nl

Te koop: Buckfastvolken op ramen. Wim de

Kleine, **t** 0524-551636 (Emmen).

Te koop: 12 stuks topkwaliteit lichtgewicht

Spaarkasten (Abachi) Gelijmd en RVS-geschroefd en RVS gaasbodem met aluminium schuif, tussenbodem, 3 BB, 1 HB met onbebr. raat, 2 moerroosters, uitloopbord, 2 voerbakken, 2 MZ-verdampers, 2 dekplanken, dak, 10 st nieuwe raampjes en andere benodigdheden. Zeer compleet voor € 200,-. P. Elshout,
t 046-4492987 (Susteren),
e peterelshout@ziggo.nl

Te koop: vitale, zachtvaardige bijenvolken

Carnica F1 2012 op 7 of 10 ramen.
Joep Verhaegh, **t** 077-3983424 Horst (L)

Beste imkers, u kunt nu opgeven voor het

winterkoolzaad, plusminus 60 hectare:
e bertoldenbeuving@hotmail.com (Nagele).

Verbeter de bijenweide en plant nu

Tetradium, de ideale bijenboom. Prijzen vanaf € 3,-. Afhalen in Oosterblokker.
Inl.: atdiderich@simpc.nl.

Te koop plantmateriaal Tetradium daniellii

(Bienen baum). Van zaailing tot 2 m hoog.
Inl.: L.v.d. Goor, t 077-4671990 of 077-4641857 (Sevenum).

Te koop: bijzondere RVS Duitse 3-raams

honingsslinger met 25 kilo aftapvat, zeef en snijkraan dit is één geheel. € 450,-.
info t 072-5896206 (Alkmaar).

Te koop: Buckfastvolken op raam: F1-volken

van 2012 van verschillende raszuivere afkomsten opgezet:

o.a.: KB704 x KB202; KB567 x KB202; B4(DAB) = B32(AH) x B78(TR); B4(DAB) x AM06121; (LHG026 x B25) x MK08-99; ((HRC0409 x B25) x l 16) x AM0779.

Ook Buckfastvolken met raszuivere koningin in 2012 aangepaard op Ameland: twee afkomsten: (KB704 x KB202) x L083(WF) en B4(DAB) x L083(WF). F1-volken worden eind maart begin april overgezet in eigen kasten, raszuivere volken 3e week van april.

Inlichtingen: D.A. Blanken, Schaaapweg 12, Warffum, t 0595-423315,
e famblanken@hetnet.nl

Te koop: microscoop en professionele

elektrische thermisch geregelde RVS honingsmelter (als nieuw). Peter Elshout, t 046-4492987 (Susteren),
e peterelshout@ziggo.nl.

Thea en Nico Oudhof bieden u weer de

mogelijkheid voor een fijne natuurvakantie op hun 'echte' camping of in één van hun vakantiewoningen in Zd.-Frankrijk,
t 0033-467976172, i www.lepioch.com

Bezoekerscentrum Imkerij Immenhof. Dit

omvat een imkerij, wijngaard, tuinen, expositieruimte met permanente expositie, terras en plantenverkoop. Een uniek en gezellig uitstapje voor uw vereniging, familie of bedrijf. Voor meer info: i www.imkerij-immenhof.nl of t 024-3584543. Gonnien en Marcel Hallmans, Rijksweg 224, Molenhoek/Heumen.

Agenda

(uitgebreide info behorende bij onderstaande en andere items vindt u op onze website)

Het gehele jaar Weert

Natuur- en Milieucentrum 'De IJzeren Man', Geurtsvenweg 4, is het hele jaar open.

Inl.: t 0495-524893,
e info@natuurenmilieucentrumweert.nl,
i www.natuurenmilieucentrumweert.nl

16 maart Assen-Witten

Lezing over koninginnenteelt door Hennie Kroese. Aanvang 14.00 in Restaurant-Zalen van Veen, Witterhaar 14, 9405 VK. Toegang gratis. Inl.: Kees Anema, t 0592-312038,
e anema.c@tiscali.nl

22 maart Ruinen

Boelavond bij afd. Ruinen. De veiling start om 20.00 u. Aanmelden materiaal (geen bijenvolken of honing) vóór 18 maart: Roel Broekman, t 0522-451290,
e roel_broekman@hotmail.com.

30 maart Etten-Leur

Bijenmarkt winkelcentrum Hof van den Houten. Vanaf 08.00-16.00 uur; volg de borden. Inl.: H. Boot, m 06-30280783,
e voorzitter@bijengilde.nl, i www.bijengilde.nl.

5 april Wageningen

Voorjaarssymposium 'Buzzing toxicity', 13.00-17.00 uur in Lumen (gebouw 100), Droevendaalsesteeg 3a, 6708 PB,
i www.milieuchemtox.nl

5 en 6 april Beesd

Viering van het 5-jarig bestaan van De Zorgimkerij. Landgoed Mariënwaerd, Notendijk 1a, 4153 RN. In april en mei in het weekend geopend, zie www.dezorgimkerij.nl.

6 april West-Beemster

Vernieuwde bijenmarkt. Zie ook elders in dit nummer. Inl.: Annemieke Timmerman,
t 020-4868135, e a-timmerman@hetnet.nl.

6 april Bornerbroek

Bijenmarkt. Van 8.00-12.00 u bij 'Het Café', Entersestraat 2. Verkoop bijenvolken en imkermateriaal. Aansluitend 13.30 u vergadering Carnica Oost-Nederland in 'Het Café', zaal open 13.00 u. Aansluitend lezing 'Koninginnenteelt' door Henk Slotman. Inl.: Henk Büter, t 0524-561961, e bueter@ziggo.nl

13 april Driebergen

Bijenmarkt. Van 07.00-13.00 u, Burgemeesterpark 29. Va.10.00 u verkoop van imkermaterialen, honing, plantjes en workshops. Inl.: Leo Gensen, t 0343-597519,
e leogensen@gmail.com,
i www.bijenvereniging-driebergen-doorn.nl

13 april Wageningen

Symposium Bijengezondheid 2013. Van 10.00-16.00 u, Gebouw 308, Dreijenlaan 4, 6703 HA Wageningen (andere locatie dan vorig jaar). Registreren via Bijen@wur.nl

14 april Someren

Bijenmarkt. Van 12.00-16.00 u, in de 'Van de Gijselshof', Bosrandweg. Inl.: Leendert v.d. Bosch, t 0493-490020, e l.bosch11@chello.nl

20 april Dordrecht

4e Dordtse bijen- en honingmarkt. Van 10.00-16.00 u, Reeweg-Zuid 72B. Verkoop bijenvolken, honing etc. Natuurverenigingen en demonstratie wasstraat. Inl.: nbv.dordrecht@kpnplanet.nl

21 april Horst a/d Maas

Bijen- en natuurmarkt. Van 09.00-13.00 uur bij 't Zoemhukske, Kasteellaan 3. Inl.: Bertha Wijnen, t 077-4652063, m 06-42325344,
e g.wijnen7@kpnplanet.nl

21 april Boxtel

40e Bijen- en Plantenmarkt. Van 10-15 u, in het Molenwijkpark, entree vanaf straat Essche Heike. Inl.: Piet Bressers, t 0411-601595,
e pietbressers@home.nl

27 april Wageningen

Algemene Ledenvergadering NBV in Hof van Wageningen. Zie elders in dit nummer.

30 april Groenlo

Bijenmarkt. Van 08.00-12.00 u, P tegenover de Bron, Ruurloseweg. Inl.: R. ten Have, t 0544-463160, e rinietenhave@hotmail.com.

1 mei Heinsberg Duitsland

Euregionale Imkertage 2013, 10.00-16.00 u. Dr. Pia Aumeier: 'Völkervermehrung leicht gemacht!'. Deelname gratis, vooraf aanmelden: e imkerverein-heinsberg@gmx.de.

11 mei Wageningen

Selectiedag voor jeugdimkers voor deelname aan de IYMB 20 t/m 23 juni in Münster. (p.29) Inl.: e imyb-nederland@concepts.nl

Vernieuwing van de Bijenmarkt in Middenbeemster

De bijenmarkt in Middenbeemster, een begrip voor vele imkers in Noord-Holland en verder, is veranderd van opzet, plaats, datum en tijd. Het bestuur van NBV-groep Noord-Holland heeft de markt geadopteerd en stelde enkele veranderingen voor. Een moeilijke beslissing voor de grote motor, marktmeester Gerrit Prins. Al meer dan 30 jaar lang is deze markt gehouden op de eerste zaterdag in mei, op het marktplein in het idyllische plaatsje Middenbeemster, van 7.00 uur tot 12.00 uur. Veel imkers kwamen daar om elkaar te ontmoeten en om hun benodigde materiaal aan te schaffen voor het komende bijenjaar. Onder het genot van iets lekkers, op het terras van de daar aanwezige horecagelegenheden, werd het bijengebeuren in al zijn facetten uitvoerig besproken.

Waarom een verandering zult u zich misschien afvragen? Marktmeester Gerrit aan het woord: "Tijden veranderen nu eenmaal, het is alsmaar moeilijker om genoeg deelnemers en standhouders te vinden. Als de ontwikkelingen zo doorgaan, staat straks alleen nog onze afdeling handel, 'Het Bijenhuis', op de markt. Ook het publiek verandert, kortom: we zijn aan vernieuwing toe. Anders van opzet, met een uitnodigend programma met lezingen, workshops en presentaties, aantrekkelijk voor meer deelnemers en diverse bezoekers."

De vernieuwde markt vindt plaats in en om het gebouw 'De Kerckhaen', Jisperweg 57, 1464 NG West-Beemster. De datum wordt de eerste zaterdag in april, in 2013 is dat zaterdag 6 april, van 10.00 uur tot 16.00 uur. Houd voor meer informatie onze site in de gaten: <http://noord-holland.bijenhouders.nl/> Noteer deze gegevens alvast in uw agenda zodat u dit unieke evenement niet mist.

Annemieke Timmerman
Groep Noord-Holland

Familieberichten

Bewonderenswaardig. Zoveel moed. Zoveel kracht.

JOHANNES FREDERIK VAN GEENHUIZEN
23-02-1930 – 21-09-2012

21 september is hij van ons heengegaan.

Jouw inbreng op de vergaderingen, het samenzijn op de drachtvelden en het plezier om samen te genieten van onze bijen, daarin was je aanwezigheid voelbaar. Het denken was altijd in oplossingen!

Van Geenhuizen, bedankt voor alles, we zullen je missen 'imkervriend'.

Bestuur en leden NBV afdeling Musselkanaal e.o.

*De baas is niet meer; hij leeft niet meer, bijen!
Vertel dit droef nieuws aan bloemen in weiden.
Vertel dit droef nieuws aan hen die hem kenden.
Hij is niet meer bijen..., die jullie verwende.*

Op 4 februari 2013 is, op 56-jarige leeftijd overleden, ons lid

BERT PORS

Wij wensen zijn vrouw Ineke en de kinderen en kleinkinderen heel veel sterkte met dit grote verlies.

Bestuur en leden Imkersvereniging Ter Apel e.o.

Maandblad inbinden

Een manier om uw maandbladen mooi te houden is door ze te laten inbinden. De NBV biedt alle lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad Bijenhouden in te laten binden in een donkergroene harde kaft met goudkleurige opdruk op de rug. U kunt nog steeds ook jaargangen van de oude maandbladen 'Bijenteelt' en 'Bijen' laten inbinden. Inbinden kan per jaargang of per twee jaargangen samen in een band. Bijenteelt of Bijen: één jaargang €16,25 of twee jaargangen: €21,50. Bijenhouden: één jaargang: €19,- of twee jaargangen: €25,-.

Graag nietjes eruit

De binder vraagt u om alle nietjes voorzichtig uit de bladen te verwijderen. Levert u de maandbladen in mét niet-

jes, dan wordt €1,- per jaargang extra in rekening gebracht.

Aanleveren

Wilt u ervoor zorgen dat wij uw jaargang(en) vóór 1 mei 2013 hebben ontvangen? U kunt deze sturen aan: Secretariaat NBV, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen. Afgeven in de winkel of bij een depot-houder die naar Wageningen gaat óf tijdens onze Algemene Ledenvergadering op 27 april 2013 mag natuurlijk ook.

‘Jaar van de bij’ zette alom bijen op de kaart

Aangestoken door de vele berichten over bijen zijn er in het jaar van de bij veel initiatieven voor drachtverbetering genomen. Dit zorgt in stad en land voor meer bloeiende planten. En daardoor ook voor meer begrip voor het belang van honingbijen voor de natuur en de voedselproductie.

Drie van de vele voorbeelden van plaatsen waar men aan drachtverbetering ging doen: Oost-Groningen, Nijmegen en Amsterdam-Noord.

In **Oost-Groningen** richtte de agrarische natuurvereniging ANOG een praktijknetwerk op dat onderzoekt hoe de akkerbouw de overwinteringskansen van bijenvolken kan vergroten. ‘We waren de bijen vergeten in de gangbare landbouw’ zeiden de boeren. Ze gaan bijvoorbeeld de akkerranden slimmer inrichten met het oog op de bijen. Uiteindelijk is het doel om een evenwicht te bereiken tussen agrarische productie, natuur en omgeving. Een natuurvriendelijke landbouw dus, waarbij het Louis

Bolk Instituut graag haar steentje bijdraagt.

De gemeenteraad van **Nijmegen** nam in december een motie aan om het de bijen in die stad meer naar het zin te maken. ‘Een bij hoort erbij’ is de slogan en gemeentewerken heeft de opdracht gekregen om meer bijenbomen te planten, minder te spuiten en bijenhôtels in te richten. Via de website wil men het belang van bijen verder bij de burgers promoten. In **Amsterdam-Noord**, dicht tegen het natuurgebied van Broek in

Waterland aan, heeft Imkervereniging Waterland de stadsdeelraad gevraagd om meer aandacht aan de leefomstandigheden van bijen te geven. Er is daar veel gras dat drie keer per jaar gemaaid moet worden. Reden om te verzoeken de grasbermen om te zetten in bloeiende bermen. Het geld dat uitgespaard wordt door niet meer te maaien kan gebruikt worden voor het inzaaien van bloemzaadmengsels. En dat met minder onderhoudskosten. *CvH*

Heiligdom voor bijen en bijenhouders

Om de twee jaar komt er een aantal bijenhouders uit Canada en de VS bijeen in een ‘Honeybee Sanctuary’ in de staat Virginia, om zich te bekwamen in biodynamisch bijenhouden. Omdat deze bijenhouders het gevoel hebben iets te missen in de reguliere bijenhouderij zoeken ze naar een diepere band met de bijen. Al zittende tussen de bijenkasten worden ze

geïnspireerd door de bijen. De tuin is als het ware een klaslokaal waar de bijen de bijenhouders, zonder woorden, een les leren in liefde en zorg, terwijl de toegewijde groep toekijkt hoe de bijen van bloem naar bloem vliegen. Door zich bewust te zijn van deze perfecte eenheid tussen bij en bloem is het gemakkelijker om te begrijpen dat het niet alleen maar de plicht

is van de bijenhouder om voor de bijen te zorgen, maar ook voor Moeder Aarde.

Tekst (deels vrij-)vertaald uit: *Biodynamics Journal*, August 2012. *CvH*

Prijs voor Arnhem-Velp

De Koninklijke Nederlandse Heidemaaatschappij (KNHM) daagt jaarlijks met de wedstrijd ‘Kern met Pit’ bewonersgroepen uit om hun idee voor de verbetering van hun leefomgeving binnen een jaar te realiseren. Als dat lukt, ontvangen zij 1000 euro en het predicaat ‘Kern met Pit’. Zaterdag 19 januari jl. vond in het Eeffer ‘Huis de Voorst’ de prijsuitreiking plaats. Imkervereniging Arnhem-Velp e.o wist voor het historische park Angerenstein in Arnhem het predicaat ‘Kern met Pit’ binnen te slepen, plus de cheque. De herinrichting in dat park van de bijenweide door de vereniging in ‘2012 het jaar van de bij’ heeft veel belangstelling gewekt van buurtbewoners en leerlingen en onderwijzers van aanliggende scholen.

Nu wil de vereniging met een daar nieuw te bouwen bijenstal gaan voorzien in ondersteuning van natuureducatie aan leerlingen in de directe omgeving van het park. Daarnaast moet de stal een extra praktijkopleidingscentrum worden voor het jaarlijks opleiden van vooral jonge imkers.

Wilt u dit project steunen? Neem dan contact op met de secretaris. [e henk.hoge@tiscali.nl](mailto:henk.hoge@tiscali.nl) *TB*

De tuin is het leslokaal, zonder woorden is de les (foto Shayne Gipe)

Bloeiende velderwtten zijn aantrekkelijk voor bijen (foto's Henk van der Scheer)

Nederland – Europa – neonicotinoïdes

De Europese regels voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen schrijven voor dat nieuwe inzichten verwerkt moeten worden in de toetsing en beoordeling van deze middelen. Risicobeoordeling van systemische middelen die via zaad- of bodembehandeling uiteindelijk in de hele plant inclusief nectar en stuifmeel terecht komen, leidde tot bijstelling van de toetsmethoden die 'meetlat' voor de risico's zijn. Dat proces is nog gaande, de meetlat (het uiteindelijke formele toetsingskader) is nog niet af. Wat er inmiddels wel gebeurd is:

2010 – De Europese gewasbeschermingsorganisatie EPPO stelt een richtlijn voor de nationale toelatingsinstanties vast voor beoordeling van risico's voor bijen, in het bijzonder voor systemische middelen zoals neonicotinoïden en fipronil, omdat bijen ook via indirecte routes daarmee in aanraking kunnen komen.

Eind 2011 – De Europese voedselveiligheidsautoriteit EFSA bezit een speciaal panel voor gewasbeschermingsmiddelen en hun residuen (Eng. PPR Panel). Dat panel bekijkt of de onderbouwing van de bestaande officiële beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen op hun risico voor bestuivende insecten wel voldoende is (zie ook Bijenhouden februari 2012).

April 2012 – De Europese Commissie vraagt EFSA naar haar bevindingen betreffende de risico's van alle neonicotinoïden en fipronil voor bijen, "in het bijzonder de acute en chronische effecten op de ontwikkeling en het overleven van bijenvolken, rekening houdend met effecten op larven en gedrag van bijen in een volk en effecten van niet-dodelijke doses op overleven en gedrag van individuele bijen."

Mei 2012 – Het PPR Panel van EFSA publiceert een zogeheten

wetenschappelijke opinie. Die opinie gaat als basis dienen voor een nieuw te beschrijven toetsingskader met beoordelingsvoorschriften.

Juni/juli 2012 – De Europese Commissie vraagt EFSA om *bijvoorrang* de risico's van de toelatingen te beoordelen van zaadbehandelingen en van middelen in korrelvorm van de drie neonicotinoïden *imidacloprid*, *clothianidine* en *thiamethoxam*, kort *i*, *c* en *t*. Dit naar aanleiding van de eerste

bevindingen van het PPR Panel en ook als gevolg van discussies over die toelatingen in het Europees permanent comité dat gaat over de voedselketen en diergezondheid (Eng. ScoFCAH).

Najaar 2012 - Op basis van de 'wetenschappelijke opinie' van het PPR Panel verschijnt een eerste versie van aangepaste beoordelingsvoorschriften, met speciaal oog voor bijen. Deskundigen krijgen twee maanden de tijd om commentaar geven. Op dit

De neonicotinoïden vormen een nieuwe klassen van insecticiden met een combinatie van eigenschappen waardoor – landbouwkundig – deze middelen erg geschikt zijn voor toepassing op zaaizaden zodat met heel weinig middel en relatief weinig milieuvontreiniging toch een effectieve gewasbescherming gerealiseerd kan worden. Dezelfde combinatie van eigenschappen maken deze middelen erg gevaarlijk voor bijen indien er blootstelling optreedt. Het risicomanagement, dat leidend is bij de toetsing voor toelating, richt zich daarom op het voorkómen van iedere blootstelling.

moment [voorjaar 2013] hebben die voorschriften de status van *concept-toetsingskader*. Eenmaal officieel van kracht, zal dit kader van iedere producent die een gewasbeschermingsmiddel op de markt wil brengen, meer en andere studies vragen die specifiek gericht zijn op bijvoorbeeld lange-termijnrisico's voor bijen.

16 januari 2013 – EFSA rapporteert de *eerste resultaten van een eigen herbeoordeling* zoals gevraagd door de Europese Commissie. Deze herbeoordeling gaat uit van de wetenschappelijke opinie van mei 2012.

Tot dan toe zijn 287 toepassingen (uit 24 lidstaten) van handelsproducten met daarin één van de genoemde drie werkzame stoffen herbeoordeeld. (Een toepassing is een combinatie van handelsproduct (middel), gewas en te bestrijden plaag.) In Nederland zijn 22 van die toepassingen van handelsproducten toegelaten. In veel gevallen kon de risicoanalyse niet worden afgerond door gebrek aan gegevens zoals die vereist zijn volgens het nieuwe concept-toetsingskader.

Voor alle drie beschouwde *werkzame stoffen* i, c en t concludeert EFSA:

- Niet toepassen bij gewassen die aantrekkelijk zijn voor honingbijen omdat ze stuifmeel en/of nectar leveren; acceptabel is toepassing bij gewassen die in dat opzicht niet aantrekkelijk zijn voor honingbijen.

- Bij zaaien van behandeld zaaizaad komt stof vrij en dan kunnen risico's voor honingbijen niet altijd worden uitgesloten, behalve bij suikerbiet en bij gewassen in kassen. Ook de toepassing van sommige middelen (in korrelvorm) voor bodemtoediening geeft geen risico's.

- Wat betreft guttatie ('zweetdruppels aan een plant') kon alleen voor de toepassing van thiamethoxam bij maïs de risicoanalyse volledig worden uitgevoerd: in veldstudies werd daarvoor een acuut effect op honingbijen waargenomen.

22 januari 2013 – Ons College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) geeft haar *inhoudelijke mening over het EFSA-rapport*. Het concludeert dat van de beoordeelde Nederlandse toelatingen de toepassing van thiamethoxam bij zaaizaad van maïs en erwten (bloeiende gewassen) en die van clothianidine bij zaaizaad

van maïs niet acceptabel zijn vanwege risico's van stofdrift. De toepassing van thiamethoxam bij maïs geeft ook een risico van guttatedruppels voor honingbijen. Het Ctgb vindt dat bij de Europese Commissie en de EU-lidstaten moet worden aangedrongen op gezamenlijke actie. Mocht dat niet lukken, dan moet nationaal actie worden ondernomen.

22 januari 2013 – De Staatssecretaris van EZ bericht aan de Tweede Kamer dat zij *de zorg deelt van het Ctgb en het Ctgb-advies overneemt*. In het beraad van de Raad voor Landbouw en Visserij in Brussel zal zij aandringen op snelle maatregelen, en anders het Ctgb vragen om nationale maatregelen. Verder moeten de EFSA-beoordelingen worden voortgezet, maar wel met een door de EU vastgesteld toetsingskader.

24 januari 2013 – De Tweede Kamer *neemt een motie aan* waarin ze de regering verzoekt zich in te zetten voor een *Europees moratorium* op alle toepassingen van neonicotinoïden en fipronil, tenzij onomstotelijk bewezen is dat zij geen schadelijke effecten hebben op de gezondheid van bijen. De staatssecretaris van EZ zegt

toe de motie uit te voeren en in te brengen in het beraad van Europese landbouwministers.

28 januari 2013 – Het voorstel van Nederland wordt besproken in de Raad van Europese landbouwministers. De Raad heeft nog geen oplossing voor het verminderen van de risico's van neonicotinoïden. Een collectieve aanpak heeft de voorkeur. De ministers van Denemarken, Groot-Brittannië, Hongarije en Spanje wachten op meer wetenschappelijke bewijzen voor ze beperkingen willen overwegen. Tonio Borg, Eurocommissaris voor Volksgezondheid en Consumentenzaken, wil snel actie, maar zegt dat er *geen totaal verbod* op de toepassing van neonicotinoïden komt. Gedacht wordt aan een voorlopig verbod voor twee jaar voor een aantal toelatingen, ingaande juli 2013. Een concept-voorstel zal door de Europese Commissie aan de EU-landen worden voorgelegd. Gewasbeschermingsmiddelproducenten Bayer en Syngenta zijn schriftelijk gemaand om actie te ondernemen. Bayer heeft dat eerder al toegezegd.

12 februari 2013 – De staatssecretaris doet per brief verslag aan de Kamer van het beraad van de landbouwministers en het Nederlandse standpunt over de conceptvoorstellen van de Europese Commissie.

Begin maart 2013 – Het wachten is op het standpunt van de EU-landen over een aangepast concept-voorstel van de Europese Commissie, dat wat de Commissie betreft moet kunnen rekenen op de instemming van het grootste deel van de 27 lidstaten ('aanvaard worden met gekwalificeerde meerderheid'). Die landen zullen zich daarover uitspreken in het Europees permanent comité ScoFCAH, zie hiervoor. Naar verwachting is dat op 14 en 15 maart. *Red.*

Maïs in bloei

Henk van der Scheer reist door de groene omgeving en nam een kijkje in de Veenkoloniën en

De Gronings-Drentse Vee

Boven: het Stadskanaal
Onder: fabrieksaardappelen worden aangeaard
Rechts: stalletje op het bijenpark Stadskanaal
(foto's Henk van der Scheer)

Tot in de 17^e eeuw was dat gebied vrijwel onbewoond. Alleen langs de rand werd wat turf gewonnen. Sindsdien is alle turf afgegraven. Nu is het een landschap van strakke lijnen, met lintbebouwing langs deels al weer gedempte kanalen en zo plat als een dubbeltje. In de zomer zo ver het oog reikt aardappelenvelden, granen, maïs en suikerbieten. Het gebied lijkt leeg voor bijen. Toch wonen er imkers.

Ontstaan

Een ijstijd zorgde lang geleden voor het plateau van Drenthe, zandruggen waaronder de Hondsrug en het toen brede Hunzedal. Later raakte het dal bedekt met zand en daarna met toendra's. Toen het ongeveer 9000 jaar geleden weer wat warmer werd, ontwikkelden zich moerassen met daarin veenmos. Dat groeide uiteindelijk over de zandruggen heen en vormde een uitgestrekt hoogveengebied, vanaf de Hondsrug tot aan de Eems in het oosten en de Dollard in het noorden: het Boertangerveen.

Ontginning en vervening

In de 16de eeuw nam de vraag naar turf explosief toe en kwam het hoogveengebied op grotere schaal in productie, eerst aan de Groningse kant. In 1594 werd het gewest Stad en Lande gevormd en werd een groot deel van het hoogveengebied bezit van de stad Groningen. Die nam de regie bij het in productie brengen van het grootste hoogveencomplex in Nederland.

Om ook het Drentse deel te kunnen afgraven moest duidelijkheid komen over de grens tussen de gewesten Drenthe en Groningen. Twee eeuwen eerder had landmeter Johan Sems een naar het zuidoosten aflopende kaarsrechte lijn als grens getekend, de zogenaamde Semslijn, maar die werd niet door alle partijen erkend. In 1800 kwam men tot een overeenkomst, maar pas op aandringen van koning Willem I werd die - en daarmee ook de grens - daadwerkelijk van kracht. Daarna kon het Stadskanaal, d.w.z. het kanaal van de stad Groningen, met handkracht worden gegraven en begon de grootschalige turfwinning. Naar het Drentse gebied groef men kanalen vanuit en haaks op het Stadskanaal, de zogenaamde Drentse 'monden' en weer haaks op die monden de zogenaamde wijken. Die dienden aanvankelijk voor afwatering van het veen maar later ook als vaarwegen voor afvoer van turf. Vaak groef men dubbele monden op ongeveer 200 meter afstand van elkaar

sprak er met imkers.

veenkoloniën

met daartussen bewoning van de landarbeiders en neringdoenden. Die indeling werd later benut om boerderijen aan de 'buitenkant' van elk stel kanalen te bouwen met de landerijen daarachter: een agrarisch gebied met kaarsrechte, nu veelal gedempte watergangen en wegen met lange lintbebouwing.

Vooruitziende blik

Stad Groningen had een vooruitziende blik en liet al in de eerste contracten bepalingen opnemen dat de vervener naderhand moest zorgen voor het in cultuur brengen van de overblijvende grond. De bovenste veenlaag (40-50 cm), het zogenaamde bonkveen (ongeschikt voor turf), werd opzij gelegd en later met het zand vermengd tot dalgrond. Ook kreeg deze relatief arme grond als eerste recht op de organische mest die de stad produceerde.

In de Napoleontische tijd werden de Veenkoloniën opgedeeld in gemeenten en was de stad Groningen niet langer openbaar bestuurder van het hele gebied. De stad had echter uitgestrekte bezittingen verworven kon daardoor ook zonder 'heer'lijke rechten nog steeds grotendeels bepalen welke ontwikkeling het gebied zou doormaken.

Imkers in de veenkoloniën

Op parkcamping 'de Paardetange' in Buinerveen (gemeente Borger-Odoorn) ontmoetten mijn vrouw en ik, als caravankampeerders, imker Wim Windt. Willie, de vrouw van Wim, is ook gediplomeerd imker, maar laat het bijhouden over aan Wim. Zij runt de camping en hij heeft op het achterste stuk van de camping zijn bijen staan. Wim is natuurliefhebber en imkert al sinds het begin van de zeventiger jaren, eerst in Steenwijk en nu op de camping in Buinerveen. Die camping is een mooi drachtgebied met ruim 180 verschillende soorten bomen, struiken en wilde planten, aangevuld met lindebomen langs de straat. Op advies van Wim zijn die aangeplant door de gemeente. Met dat soort adviezen heeft hij ervaring omdat hij na een loopbaan als leraar wis- en natuurkunde beleidsmedewerker werd bij de gemeente Stadskanaal. Schuin tegenover de camping woont imker Gé Hoogerwerf, voorzitter/secretaris van de NBV-afdeling Stadskanaal. Sinds Wim een paar jaar geleden aftrad als secretaris vervult Gé een dubbele bestuursfunctie. Gé is net als Wim gepensioneerd. Hij was jarenlang chef bij de rijkspolitie in diverse gemeenten en begon pas na zijn pensionering met imkeren.

Met beide heren spreek ik op een avond in een blokhuut op de camping over het imkeren en het wel en wee van de afdeling. Die is in 1946 opgericht en telt nu 21 leden. Jaarlijks zijn er 3 à 4 bijeenkomsten, waaronder één met een gezellige barbecue.

Bedrijfsvoering

Gé en Wim winteren jaarlijks ongeveer acht volken in en zetten die tijdelijk of permanent ook op het bijenpark in Stadskanaal. De gemeente heeft dat ter beschikking gesteld en daar staan meerdere bijenstalletjes waar leden hun volken kunnen plaatsen. Het geheel ligt in een min of meer natuurlijk bosgebied met veel drachtplanten. Als tegenprestatie verwacht de gemeente dat leden van de afdeling voorlichting geven aan bezoekers en dat ze op scholen vertellen over het bijhouden. Het bezoek op het park valt echter tegen; wel vertelt Gé op basisscholen over zijn hobby.

Gé gaat soms naar het koolzaad bij Blijham in de provincie Groningen en naar de heide in het Buinerveld en het Molenveld bij Exloo, verder blijven de bijen bij huis. In de Veenkoloniën moeten ze het vooral hebben van dracht in de lintbebouwingen en witte klaver in de bermen en mogelijk in juli ook van perzikkruid als onkruid in de aardappelvelden. Jaarlijks oogsten Gé en Wim elk ongeveer 350 potjes honing.

Gé en Wim 'Aalsteren' in houten spaarkasten en kunststof Segebergers met daarnaast de nodige 6-rammers voor vegers. Wim heeft Carnica's. Een paar jaar geleden kreeg hij te maken met AVB in zijn volken, maar dat is toen naar tevredenheid opgelost in overleg met de regionale bijengezondheidscoördinator. Beide imkers bestrijden varroa in april (voor het honingseizoen) en in augustus (na de honingoogst) met Hive Clean, een waterige oplossing met daarin suiker, citroenzuur, propolisextract, etherische oliën en oxaalzuur zit. Dat wordt in twee weken tijd driemaal tussen de raten gedruppeld. In de winter verdampen ze oxaalzuur en vallen er maximaal honderd mijten per volk. Abnormale wintersterfte treedt niet op.

Besluit

"Het gebied lijkt leeg voor bijen, maar toch wonen er imkers met hun bijenvolken", schreef ik. Dat blijkt mogelijk door per stand een beperkt aantal volken te houden. Het bijenpark in Stadskanaal is dan ook een uitkomst voor de imkers in dit gebied.

Imkeren met acht zintuigen **Luisteren, ruiken, knutselen, spreken**

Een bijenhotel bij bijenkasten in de tuin van Dree.
(foto Rob van Veldhuijzen)

Boeken gekocht, zelfstudie, cursus gevolgd. Ondanks mijn leeftijd kan ik interessante zaken nog goed onthouden, maar één van de problemen die ik ervaar als 'imker' is het scala aan woorden die voor één en hetzelfde onderwerp gebruikt worden. Een compleet doolhof.

Inmiddels heb ik geleerd om zo nu en dan te luisteren naar anderen. Dat is met imkeren niet altijd verstandig, want elke imker heeft de wijsheid in pacht. Ik ben meerdere keren naar een open dag geweest en als je dan met verschillende imkers praat, hebben ze allemaal hun eigen visie op het houden van bijen. Dat is weinig leerzaam voor een leek.

Daarom besloot ik eerst naar mijn leermeester Herman Arts en als tweede naar Andree te luisteren. Waarom? Vijftien jaar geleden begon ik met het kweken van acht soorten kakkerlakken. Na een half jaar maandelijks onderricht op dit vakgebied zei ik voorzichtig tegen mijn leermeester, dat ik het nu wel zelf kon. Resultaat: alle kakkerlakken dood; ik had zaken aan de kweek veranderd. Een leermoment noemen ze dat.

Aan Andree had ik grote steun de afgelopen periode, hij kan de bijen in de kast horen en buiten bij de kast ruiken als geen ander, terwijl ik ze alleen kan zien en 's winters zie je de bijen niet veel.

De sneeuwperiode was voor mij geweldig, voor Andree valt het leven dan stil. Door de sneeuw dempt het omgevingsgeluid en kan Andree zich niet meer oriënteren. Tussen de bezoeken door mailen we samen vrij frequent, de PC van Andree leest de tekst voor of zet deze om in braille. Andree schrijft: "Het ruikt allemaal goed, dus er zit nog steeds leven in". Dan zakt de moed mij in de schoenen en denk ik: wat ben ik toch beperkt, want uit wat ik ruik aan mijn kast kan ik niet afleiden of de bijen in goede gezondheid zijn.

Hoewel ik geen verwarming in mijn schuur heb, heb ik de afgelopen periode niet stilgezeten. De TopBarHive waar over ik eerder schreef, is nu klaar. Er is ook een groot vogelhuis gemaakt. Dat staat strak tegen het raam van het huis zodat wij de vogels goed kunnen zien. Voor Andree heb ik een redelijk royaal insectenhotel gebouwd. Dat staat inmiddels op zijn plaats. Er is van alles in verwerkt: plastic, hout, zelfs kunststof. Ik weet uit ervaring dat wilde bijen en hommels werkelijk overal broedplaatsen in zien. In het hotel zitten ongeveer 1500 gaatjes van verschillende doorsnede. Het insectenhotel is zo gebouwd dat er voor Andree ook veel te voelen valt.

Recentelijk heb ik een IP-camera aangeschaft, Deze staat op mijn bijenkasten gericht. Via mijn mobiele telefoon kan ik nu overal en op elk moment het gedrag van mijn bijen volgen. Kan ik als ik onderweg ben of op vakantie toch mijn bijen zien.

Andree gaat binnenkort een spreekbeurt over honing en wilde bijen houden op een lagere school. Ik ben chauffeur en zorg voor de materialen, Andree doet het woord.

Rob en Andree

Ze komen weer: Schiercarnica's dit jaar 35 euro!

Klaas Sluiman

De teelt van Carnica-koninginnen op Schiermonnikoog staat weer op stapel. De teelt in het jaar 2012 verliep moeizaam; we moesten besluiten die af te gelasten. Veel adhesiebetuigingen vielen ons ten deel en met vereende krachten hebben we, met vers bloed, weer een aantal sterke volken beschikbaar voor de teelt van kwaliteitskoninginnen. Het aantal te telen moeren zal echter beperkt zijn. De imkers die vorig jaar hun saldo bij de Stichting hebben gestald komen het eerst in aanmerking voor een moer. Heerlijk imkeren zonder handschoenen of kap. Bestellen kan tot 15 juni. Prijs per stuk € 35,00. Wacht niet met bestellen, de vraag groeit en de productie stijgt niet met gelijke tred. Dus wie het eerst komt...

Bestel nu door overmaking op ING banknr. 28.59.193 t.n.v. Stichting Station voor Carnicateelt.
Buitenlandbetalingen:
IBAN: NL70INGB0002859193,
BIC: INGBNL2A.

Bevestig uw bestelling per e-mail of schriftelijk aan Klaas Sluiman, Norgeweg 161, 9494 TA Yde, t 0592-

559488, e sluiman.klaas@gmail.com. Vermeld in ieder geval de volgende gegevens: naam, huisadres, postcode, woonplaats, telefoon vast en mobiel en uw e-mailadres.

Na uw bestelling wordt u exact geïnformeerd over de aflevering, d.d. zaterdag 20 juli 2013.

Bevruchtingsstation Vlieland (darrenvolken Schierpopulatie)

Programma 2013

Aanvoer 1e periode zaterdag 8 juni

Afhalen 1e periode zondag 23 juni, vanaf 11.00 uur.

Aanvoer 2e periode zaterdag 22 juni

Afhalen 2e periode zondag 7 juli, vanaf 11.00 uur.

Contact-, breng- en afhaaladres

Beheerder Gerrit Freije, Oude Zeegserweg 11, 9471 PT Zuidlaren, t 050- 4092584, e g.freije@hetnet.nl.

Voorwaarden en aanbevelingen

Opgeven voor 1 juni, contant betalen bij aanbieden. Opgaven worden in volgorde van binnenkomst genoteerd en "vol is vol".

Kastjes zijn bij voorkeur éénraats.

Tevens zijn Apidea, Kirchhainer en drieramer toegelaten. De vergoeding bedraagt: éénraats € 5,50, Apidea of Kirchhainer € 6,50, drieramer € 7,50. De aangeboden kastjes moeten darrenvrij worden aangeleverd. Apidea, Kirchhainer en drieramer moeten zijn voorzien van een darren-rooster voor de vliegopening. Kastjes met darren worden niet toegelaten.

Alle kastjes moeten in goede staat van onderhoud verkeren. Voor de éénraatskastjes, afm. 240 x 58 x 240 mm zijn op het station schuthuisjes aanwezig.

Een dringende aanbeveling is om bevruchtungskastjes te voorzien van jonge werksters en koninginnen van tenminste 5 dagen oud aan te leveren.

Om verzekerd te zijn van het beste resultaat met zowel de Schiermoeren als met koninginnen van de Vlielandbevruchting, is begeleiding mogelijk door de Vereniging van Carnica Imkers VCI. Bekijk ook de website: www.schiercarnica.nl.

Stichting Station voor Carnicateelt, rekeningnummer ING: 28.59.193, Kamer van Koophandel nr. 41184730

11 mei Selectiedag International Meeting of Young Beekeepers 2013

Leon Gütz en Baldi Dekker

Van 20 tot en met 23 juni wordt in Münster (Duitsland) de 4e International Meeting of Young Beekeepers (IMYB) gehouden. Tijdens deze happening met deelnemende teams uit meer dan 20 landen zal Nederland ook dit jaar weer worden vertegenwoordigd door 3 jonge imkers. Op zaterdag 11 mei zal in het Bijenhuis in Wageningen worden vastgesteld welke 3 jonge imkers dit jaar de vaderlandse eer

gaan verdedigen. Het programma start om 09.30 uur en zal bestaan uit wedstrijdonderdelen vergelijkbaar met de internationale versie. Denk aan praktische vaardigheden in het werken met bijen, kennistoetsen op het gebied van drachtplanten, imkergereedschappen en enkele theoretische onderdelen. Deelname staat open voor alle Nederlandse jeugdimmers die op 1 januari 2013 nog geen 16 jaar oud waren.

Voor meer achtergrondinformatie zie de artikelen in Bijenhouden van maart en november 2012.

Deelnemers aan de voorlichting- en selectiedag van vorig jaar ontvangen automatisch een uitnodiging per email. Voor verdere inlichtingen en aanmeldingen stuur een mailtje aan imyb-nederland@concepts.nl

Buckfast-bevruchtungsstation

Ameland

Gosse van der Velde, secretaris
St. Nederlandse Buckfast Bijenteelt

Op naar seizoen 2013!

Komend jaar willen we weer drie periodes van twee weken organiseren. Voor de 2013 darrenlijn hebben we dit voorjaar overgelarfd van een Deense Buckfastlijn. De moeren van de darrenvolken zijn dochters van de AM11150. De moeder van deze koningin werd uit Denemarken gehaald bij Poul-Erik Sørensen. Die koningin kwam uit een groep die getest werd op noseमतolerantie en hygiënisch gedrag. Voor de afstamming zie onze website. Tijdens de derde periode wordt er ook dit jaar weer een tweede darrenlijn geplaatst.

De inzenddata zijn:

1e periode 1 juni, 2e periode 15 juni,
3e periode 29 juni.

Kastjes halen en brengen altijd tussen 10.00 uur en 11.30 uur aan het begin van de pier (links, net na de dijkovergang) te Holwerd.

Het tijdschema wordt dus als volgt:

periode	overlarven	uitlopen	naar Ameland	terug van Ameland
1e	14-5-2013	26-5-2013	1-6-2013	15-6-2013
2e	28-5-2013	9-6-2013	15-6-2013	29-6-2013
3e	11-6-2013	23-6-2013	29-6-2013	13-7-2013

Om teleurstelling te voorkomen raden wij u aan zo vroeg mogelijk uw kastjes aan te melden. Dat kan via de mail of telefonisch bij: Gosse van der Velde, [e gvdvelde@tiscali.nl](mailto:egvdvelde@tiscali.nl) of buckfastbijenteelt@tiscali.nl, **t** 050 5421794; **m** 06 20819881 of via Ale Kuperus, [e alekuperus@ziggo.nl](mailto:alekuperus@ziggo.nl); **t** 0517-531292.

Zie ook **i** www.stichtingbijen.nl of www.buckfastbevruchtungsstation.nl

Amelandjaar 2012 in het kort

Het was een bevredigend jaar, met dank aan de vrijwilligers. Het aanbod van het aantal bevruchtingseenheden was net als in 2011 ongeveer 1000. Wel zijn de kosten voor de bootreizen en de vrachtwagenhuur omhoog gegaan. Ook de overnachtingen van de vrijwilligers op Ameland, de vergoedingen voor de darrenvolken, de verzorging daarvan en de noodzakelijke uitgaven van de vrijwilligers moeten worden betaald. Reden waarom de prijs per kastje verhoogd wordt van € 8,- naar € 9,-.

“We benadrukken het belang van natuurlijke en raszuivere eilandbevruchting van Buckfastkoninginnen. Op Ameland staan darrenvolken geselecteerd op goede eigenschappen en stabiliteit in de vererving. Een imker hoeft niet in al zijn volken een eiland-gepaarde moeder te hebben, maar één of enkele van die moeren zijn onmisbaar om de kwaliteit op peil te houden of vooruitgang te boeken. Standbevruchting of een landbevruchtungsstation bieden daarvoor geen garantie.”

De besmetting met Varroa gedurende de zomer werd laag gehouden met Hive Clean (Beevital, Bijenhuis). Behandeling met oxaalzuur heeft immers geen nadelige gevolgen voor de waardevolle darren, zoals dat bij mierenzuur wel het geval is.

Bij het bevruchtungsstation is een infobord geplaatst dat door sponsors op Ameland bekostigd is. Evenals andere jaren heeft ook pension Molenzicht de Stichting weer gesponsord.

Onze Stichting is van plan iets als ‘Vrienden van de Stichting’ in het leven te roepen, zie te zijner tijd de Stichtingswebsite. Ieder die de Stichting een warm hart toedraagt, kan dan via een donatie lid worden en blijft via een nieuwsbrief op de hoogte van het reilen en zeilen van het bevruchtungsstation Ameland. Er is al een vrijwilligersnieuwsbrief.

Marten Aalpoel, een imker uit Eindhoven met een respectabele leeftijd, is de uitvinder van deze bijenborstel. De borstel bestaat uit niet meer dan een stuk tochtstrip en een latje. Bij monde van Wil Brans laat Marten weten dat hij er trots op is.

Plek voor uitvindingen, tips, trucs en andere handigheden

Gemak dient ook de imker

Na de Leber-voerbak uit Yde, een reeks bedenksels uit Voorschoten. Ze zijn van Hanneke en Paul van Rooijen. Hanneke en Paul laten zich overigens verontschuldigen voor het vanzelfsprekende van sommige zaken. Toch zijn die opgenomen, al was het maar om de beginners onder ons op een idee te brengen. Verder kun je als veteraan soms de eenvoudigste dingen over het hoofd zien. Paul stelt ook nog een intrigerende vraag. Antwoorden en nieuwe ideeën naar Bart de Coo!

1. Nadat het voer op is, halen wij de kegel of het schotje weg uit de voerbak en laten de bijen de voerbak schoonlikken. Dat scheelt een hoop schimmel en schoonmaakwerk!
2. Als je spaarkasten op die plastic Nicot-bodems hebt staan, dan kun je twee haakse 'kastplankdrager-tjes' aan de achterkant monteren. De kast kan dan niet meer van de bodem afschuiven.
3. Ook bij een normale bodem van een spaarkast gebruiken wij het muizenrooster van Nicot. Die zetten wij vast met twee elastieken koorden die aan de achterkant van de kast bij elkaar worden gehouden met een 'koordstopper', zoals je die b.v. onderaan een jack hebt.
4. Wij plakken met plakband een plastic vierkantje - bijvoorbeeld uitgeknipt uit een of ander hoesje - met in het midden een gat, onder een grote voerbak van 5 liter. De bijen kunnen nu niet meer in de holte komen om die vervolgens met propolis en was te behandelen. Dat scheelt ook weer schoonmaakwerk.
5. Voor het schoonkrabben van ramen en kastmateriaal gebruiken wij naast een aardappelschilmesje een zogenaamd 'huisje', een driehoekige verkrabber dus.
6. Als je een koningin wilt merken met behulp van zo'n doorzichtig plastic hulsje, dan gebeurt het vaak dat de koningin niet naar boven wil lopen. Hou in dat geval een stuk wit papier bij de hand. Schuif dat onder het buisje. De koningin loopt dan vrijwel onmiddellijk omhoog.

Enrichtingverkeer?

En dan nog iets. We willen al heel lang heel graag weten of er iemand is die iets heeft bedacht om de bijen te beletten naar buiten te vliegen, terwijl ze wel naar binnen kunnen. Een soort omgekeerde bijenuitlaat voor de vliegspleet dus. Zoiets zie je wel op professionele hommeldozen die je voor de bestuiving kunt kopen. Maar zou er voor een bijenkast ook zoiets te verzinnen zijn? Elke keer namelijk als er een volk naar een andere plek gaat of als je reist, bijvoorbeeld van of naar de heide, dan moet je 's avonds laat of 's morgens heel vroeg je kasten sluiten. Als je denkt dat ze allemaal binnen zijn, komen er toch weer bijen aanvliegen of er vliegen bijen weg. De vliegopening moet dan weer open en je kunt weer een tijd wachten. Ik ben benieuwd of er iemand is die iets weet!

Teeltgroep Marken

Teeltgroep Marken (Buckfast) vraagt belangstellenden tijdig te laten weten of ze volkjes willen aanbieden (drie perioden tussen juni en eind juli):
 e h.groen@chello.nl. In de volgende Bijenhouden volgt een artikel over de Marker activiteiten door Herman Groen.

Bart de Coo, foto's Wim van Hof (GAW)

‘Er gebeurt hier zoveel dat leden niet zien’

In juni 2008 publiceerde *Bijhouden* een interview met de toen kersverse Bijhuis- en NBV-manager Jeroen Vorstman. We zijn nu bijna vijf jaar verder. Hoog tijd voor een vervolgesprek.

Wat doet een Bijenhuis-manager?

Hoe luidde destijds de vacature?

De NBV zocht een 'Manager Bijenhuis/NBV'. Roel ten Klei was bedrijfsleider Handel en Gerda Bogaards en Marga Canters vielen onder het hoofdbestuur. Mijn functie moest dat gaan overkoepelen. Ik ben zeg maar de schakel tussen de handel en de vereniging.

En toch snap ik slecht wat je werk precies is. Probeer het eens uit te leggen aan een volslagen leek alsjeblieft.

Ik doe eigenlijk van alles. Daarvan is een winkel draaiende houden eigenlijk nog het eenvoudigst. Je regelt in- en verkoop en kwaliteit en je probeert natuurlijk wat winst te maken, voor de continuïteit. En er zijn twee productieafdelingen hier: de timmerwerkplaats en de wasverwerking. Ik zorg bijvoorbeeld de juiste houtsoort binnen te krijgen, en voldoende was op het juiste moment. Als personeel met pensioen gaat, zoals dit jaar onze wasverwerker Jan van der Vliet, ga ik op zoek naar een goede opvolger. Dat werd Willem Mijnen. We staan ook op twee grote markten, Veenendaal en Midden-Beemster, met alle logistiek en afwikkeling die daarbij hoort. Niet te vergeten zetelt hier de bedrijfs- en de verenigingsboekhouding, waar Riet Oostendorp al 40 jaar keurig voor zorgt. Dan zie ik ook nog toe op het secretariële gedeelte, met alle NBV-taken die daarbij horen.

Vertel verder. Het is me nog niet echt duidelijk.

Het is maar een heel klein bedrijf hier. Er werken negen mensen, waarvan er vier zijn aangesteld via de sociale werkplaats. Met dat groepje moet je het klaren. Als iemand afwezig is, door ziekte of hoe dan ook, dan moet een ander taken overnemen. Het gaat over en weer allemaal vrij soepel. Neem 2012, Jaar van de Bij. Wij wilden ons natuurlijk profileren, ook samen met andere organisaties; we maakten ons druk om de honingbij, de wilde bij en de natuur in het algemeen. In dat verband zochten we voortdurend de publiciteit en de samenwerking met anderen. We hadden de handen vol met alle reclame en drukwerk rondom de jaarlijkse Landelijke Open Imkerijdag, in 2012 ook in het teken van het Jaar van de Bij. Er moesten, samen met de LOI-commissie, allerlei persberichten verzonden worden, folders gemaakt, zakjes met zaad klaargemaakt enzovoorts.

Je werkterrein bestrijkt een hele hoop kleine zaakjes en onderneminkjes. Op allerlei verschillende manieren bemoei jij je met van alles.

Zeg ik het zo goed?

Ja. Plannen, organiseren, leiding geven en controleren, dat is waar ik voor ben aangenomen. Met als uiteindelijk doel, de klanttevredenheid van de imkers.

.....
'Ik ben al jaren verslingerd aan de imkerij. Zoals zoveel imkers kreeg ik langzamerhand een voorkeur voor een bepaald aspect daarvan, in mijn geval bestuiving. Ik volgde een cursus bestuivingsimker bij de ABTB. Inmiddels kan dat ook bij de NBV. Ik had, voor ik hier in 2007 begon, een dierenspecialzaak, samen met mijn vrouw Dorien. Zodoende wist ik hoe je geld moest verdienen en hoe je een zaak aan de praat moet houden. Hoe ik de bestuivingsklanten vond? Ik stapte in de auto en ging in steeds grotere cirkels rond mijn woonplaats Gorinchem rijden. Ik belde aan bij teeltbedrijven en vroeg de mensen gewoon persoonlijk of ze bijenvolken wilden huren voor de bestuiving. Toen Ton mij interviewde had ik honderd bestuivingsvolken. Gewoon door tijdgebrek zijn dat er nu veertig. De dierenwinkel is inmiddels verkocht. Ik was er zelf al mee gestopt omdat ik een andere uitdaging wilde, die ik dus vond bij de NBV. Dorien is nog even doorgegaan, maar ook voor haar werd het tijd voor wat anders. We hebben ook een gezin, drie zonen. Mijn vrouw is darrenbroedig, zeggen we wel eens als familiegrap.

.....

'...ik denk door een beter assortiment.'

Wat is jouw relatie met het hoofdbestuur?

Ik zit als adviseur altijd bij vergaderingen van het hoofdbestuur. Dat beslist iets en ik voer dat dan uit. Alles wat daar binnenkomt moet ik eigenlijk aanpakken, of ik verwijs door naar een commissie of zo. Ja, ik doe veel, maar dat is een beetje de aard van het beestje.

Hoe hangen handel, winkel en vereniging hier met elkaar samen?

De klanten zijn meestal leden en de leden zijn ons aller klanten. Als het 's zomers druk is in de winkel, helpt Gerda van het secretariaat vrolijk mee met het gereedmaken van de internetbestellingen. Dit team is gewoon te klein om de werkzaamheden voor handel

en vereniging strikt gescheiden te houden. Ieder heeft z'n eigen kerntaak, maar daarnaast moeten we flexibel genoeg zijn om elkaar waar nodig te helpen.

Toen jij aangenomen werd voor deze functie, wat waren toen je ambities? Wat wilde je veranderen?

Ik wilde moderniseren en kreeg al gauw ideeën voor herinrichting en verbouwing van het Bijenhuis. Achterstallig onderhoud wegwerken, maar vooral een praktischer gebouw voor deze tijd. Ik hoop erg dat de voorgenomen verbouwingen door kunnen gaan! Verder wilde ik onze marktpositie vasthouden en uitbouwen. De omzet is in ruim vier jaar tijd 44% gegroeid. En dat in een markt met meer 'concullega's', terwijl het aantal imkers min of meer gelijk bleef. Toch hebben we nu meer klanten die meer besteden, ik denk door een beter assortiment. Dat hebben we met elkaar bereikt, zonder extra personeel!

Het Bijenhuis als vraagbaak

Eigenlijk zou het Bijenhuis nog meer het centrale punt in Nederland moeten zijn, waar iedereen met zijn bijenvragen terecht kan. Door dat te willen haal ik me erg veel werk op de hals. Natuurlijk zou je voor beantwoording van vragen via internet NBV-commissies kunnen inschakelen, maar ja, die mensen zijn vrijwilligers en niet altijd beschikbaar. We krijgen gigantisch veel vragen, ook via de mail. Een deel hebben we geprobeerd te ondervangen door die catalogus uit te brengen, met meer productinformatie. Ik vind dat ik altijd bereikbaar moet zijn voor vragen op bijentechnisch gebied.

Het verbaast me dat leden daarvoor hier aankloppen. Ik bedoel, er zijn toch allerlei andere manieren om aan informatie te komen?

Die manieren gebruiken de leden ook wel, maar veel mensen hebben gewoon behoefte aan een persoonlijk antwoord.

Tineke Brascamp heeft wel eens tegen mij gezegd dat jij wellicht wat te veel hooi op je vork neemt.

Ja, dat doe ik misschien ook wel. We hebben nu dus Frank Moens erbij. Die doet veel dingen die ik er destijds bij deed. Kun je nagaan. Eigenlijk zou er wel iemand bij moeten ja. Maar de ellende met een bedrijf als dit is: je weet nooit wanneer het druk wordt.

Als lid waar voor je geld?

Je zou als NBV-lid naast het tijdschrift geen 'waar voor je geld krijgen'. Verder zou de winkel veel te duur zijn. Ik kan dit soort dingen maar moeilijk geloven, maar als ik iemand dit hoor zeggen, dan sta ik altijd met mijn mond vol tanden. Wat moet ik zeggen?

Laat ik beginnen met de winkel. Wij zijn vaak duurder omdat we gewoon betere spullen verkopen. Neem ontzegelvorken. Op onze vorken kun je met je volle gewicht leunen; de tanden van de vork van sommige concurrenten kun je ombuigen met je duim. Wij nemen bijvoorbeeld ook geen enkel risico met de invertsuiker. Kristallisatie in de raten met dode volken tot gevolg gaat je met onze suiker niet overkomen.

En wat heeft het NBV-lidmaatschap dan meer te bieden dan een tijdschrift?

Wij doen nogal wat lobby-, overleg – en advieswerk, allemaal in het rechtstreekse belang van onze leden. Niet-leden profiteren eigenlijk gratis mee. Luister, er bestaat zoiets als de '7%-regeling' van de Europese Unie. Die schrijft voor dat jaarlijks 7% van de landbouwgrond voor biodiversiteit moet braak liggen. Stel, je hebt honderd hectare landbouwgrond, dan praat je dus over zeven hectare. Hoe ga je die zeven hectare inrichten? Wij zien natuurlijk graag drachtplanten! Behalve onze leden hebben ook de leden van de land- en tuinbouworganisaties (LTO) een vinger in de pap. Allerlei instanties proberen wij te bewerken; ze moeten ook aan ons denken, vinden wij. Het gaat in totaal om enorme arealen. Verder gaan wij geregeld naar Den Haag om te overleggen over beleid op het gebied van bijen. Wij praten ook mee over het voorkomen van spuutschade en hebben daardoor invloed op het beleid op het gebied van de toepassing van bestrijdingsmiddelen. We zijn in gesprek met het Ministerie van Economische Zaken over door de overheid betaald bijenteeltonderzoek. Dat zie je allemaal niet; er wordt achter de schermen veel bereikt wat leden niet beseffen. Nogmaals, niet-leden liften gratis mee. Het hoofdbestuur zou wellicht wat beter kunnen communiceren. Misschien zouden we beter moeten laten zien wat onze successen zijn.

.....

Rectificatie 'Interview' met Dirk Cluyt

In het vorige nummer van Bijenhouden stond bij het gefingeerde interview met Dick Cluyt abusievelijk vermeld dat de zestiende-eeuwse tekst getranscribeerd zou zijn door Bart de Coo. Dit is onjuist. De transcriptie komt geheel voor rekening van vrijwilligers van de Familiestichting Cluyt.

De lezer schrijft

Ja, altijd varroa bestrijden

In het februarinummer stond een artikel over de plannen van De Duurzame Bij om tot een varroaresistente bij te komen. Het grootste deel van het stuk behandelt de manier waarop geteld wordt aan de belasting van een volk met varroamijten, als een maat voor erfelijke resistentie tegen de mijt. Marleen Boerjan van DDB vertelt dat daar de laatste jaar de meeste tijd in is gaan zitten. Heel kort zegt zij ook iets over de plannen van de Stichting voor de ontwikkeling van een bedrijfsmethode die het mogelijk moet maken om alleen te bestrijden als een bepaalde varroadruk wordt overschreden (geïntegreerde bestrijding). Een lezer leidde hieruit af dat de DDB propageert dat er geen bestrijding toegepast moet worden. Het gaat hier echter om een onderzoeksdoel van DDB, dat nog niet is bereikt maar nader onderzoek door de DDB waard is, aldus Boerjan. Dus tot we meer weten: als imkers gewoon bestrijden.

Redactie

De lezer schrijft

Zonder broedzorg langer heimwee

In het februarinummer schreef Leo van der Heijden over het verplaatsen van kasten. In de zomer zou een duur van vier weken van de verplaatsing lang genoeg zijn voor de vervanging van de generatie die de vorige plek nog gekend heeft. Maar dat geldt niet altijd, zo bleek uit een mailwisseling tussen de auteur en lezer Ben Som de Cerff. Daarom hier Leo's aanvulling.

"Ik ging van productievolkten uit, waarin na drie weken de vliegbijen zijn versleten en vervangen door een volgende generatie. Dat geldt niet voor bevruchtigsvolkjes, waarin minder broedzorg nodig is en de bijen dus langer leven. Als men bevruchtigskastjes vult met

bijen die al zijn ingevlogen en die bij terugkomst na drie weken niet op de oude plaats terugzet, is er kans dat de bijen vervliegen. Dit geldt ook voor volken die je wegbrengt tijdens een broedstop. Ook hierin zullen de bijen langer leven en zal het aantal weken weg van huis langer moeten zijn voordat je die kasten in een andere volgorde of op een ander plek terug kan zetten. Zes weken is dan echt voldoende. Blijft binnen vier weken natuurlijk altijd de mogelijkheid om ze in dezelfde volgorde of op dezelfde plaatsen terug te zetten."

Oproep

Vertaler gezocht

Welke imker kan de Commissie Internationaal van de NBV helpen met het vertalen van de brochure 'Effectieve bestrijding van varroa', uitgegeven in 2010 door Bijen@wur, in het Bosnisch. Deze vertaling zou voor de imkers in Bosnië-Herzegovina van onschatbare waarde kunnen zijn, omdat zij tot nu toe geen goede procedures op papier hebben voor het bestrijden van de varroamijt. Inl.: Kees Veldkamp, t 0118-650377, e c.veldkamp3@kpnplanet.nl

Verlaten (Drs. P)

*Het is voor bij en mug zowat bekeken
Ook wesp en vlieg en vlinder zijn benauwd
En onder kevers hoort men ronduit spreken
Van emigratie naar de verste streken*

*Het is rampzalig, wat men hier aanschouwt
Een hele diersoort beeft en zucht en rouwt
Het blij gezoem, het vakbekwame steken
Ja, zelfs de paringsdrang is sterk verflauwd*

*Wij mensen zijn een vloek voor het insect
Wij nemen steeds meer vogels in bescherming
Die eten vlinder, kever, vlieg en mug*

*En wesp en bij - die kennen geen ontferming
En geven hoogstens vogelmest terug
Die straks de aarde metershoog bedekt*

Goed geschoten

Ongeveer een jaar geleden fotografeerde de jeugdige fotograaf Jelle Homan uit Beilen deze 'drie op een rij'. Wie 'schiet' er meer?

De Werkbij:
professionele
Imkerij en
groothandel.

Enthousiast en
vanuit de praktijk,
delen wij graag
onze ervaring!

Als Imker vindt u
bij ons alle kennis
en producten die
u nodig heeft.

Wij zijn er voor
bijen én mensen.

Open Dag

15 juni 2013

Maar waarom wachten?

Ook nu welkom!

"Waar bijen en mensen centraal staan!"
Benieuwd naar het programma
van de Open Dag 2013?
Kijk op www.dewerkbij.nl

**Kijk ook in
onze
webwinkel**

Noordelijke Meentsteeg 18
3911 SE RHENEN
0317 - 612942

Hoofdweg 33
8166 AC EMST
bel Rhenen

www.dewerkbij.nl
info@dewerkbij.nl

Imkervakhandel het ielgat

Voor al uw **imkerbenodigheden**:

bijenkasten, raampjes, kunstraat, imkerkleding,
berokers en tabak, voerbakjes en bijenvoer,
koninginnenteelt en meer!

Bezoek onze vernieuwde **webshop** en
bestel direct online op www.ielgat.nl

Onze **Open dag** in 2013 is op zaterdag
11 mei in ons bijenteeltmuseum te Amen.

Openingstijden:

1 maart t/m 1 oktober 2013

di. t/m do. van 10.00 uur tot 17.00 uur
of op afspraak.

Vof het ielgat

Bert en Tina Pranger

Amen 35

9446 PA Amen

T: 0592-389349

E: ielgat@xs4all.nl

W: www.ielgat.nl

Nederlandse BijenhoudersVereniging

Secretariaat: Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

t 0317 422422 | f 0317 424180

e secretariaat@bijenhouders.nl | i www.bijenhouders.nl

bank 53.90.42.897, ING 846801

Voor betalingen vanuit het buitenland:

IBAN: NL62ABNA0539042897 | BIC: ABNANL2A

Openingstijden ma t/m vrij: 10.00-14.00 u.

Imkernieuws ontvangen? Opgave: www.bijenhouders.nl/media/imkernieuws

Het Bijenhuis (winkel)

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

t 0317 422733, f 0317 424180 | e bijenhuis@bijenhuis.nl

i www.bijenhuis.nl

bank 53.90.42.900, ING 823276

Open: dinsdag t/m vrijdag 8.30-17.00 u., zaterdag 8.30 -12.30 uur

Bijen@wur (PRI)

Centraal Meldpunt Bijenziekten

Postbus 16, 6700 AA Wageningen | Bezoekadres: Droevendaalsesteeg 1

6708 PB Wageningen, t 0317 486001,

e bijen@wur.nl | www.bijen.wur.nl

(ma t/m vrij van 9.00-17.00 uur, op afspraak)

Spuitschade of vuilbroed melden

Spuitschade melden bij Klantencontactcentrum nVWA t 045 5466230

Gevallen of vermoedens van Amerikaans vuilbroed (AVB) melden bij:

nVWA (AID), meldpunt Dierziekten t 045 5463188

De NBV-winkel verhuist 1 dag,

naar de vernieuwde bijenmarkt West-Beemster (zie p. 22)

op zaterdag 6 april

yes!

**Daarvóór en daarna gewoon aan de
Grintweg 273, 6704 AP Wageningen**